

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ksenija Vesenjak

Mentorica: doc. dr. Karmen Šterk
Somentorica: doc. dr. Marina Lukšič-Hacin

SLOVENCİ NA TASMANIJI

Diplomsko delo

Ljubljana 2004

Kazalo

1. Uvod	3
1.1. Potek raziskave in uporabljene raziskovalne metode	5
2. Ohranjanje kulture skozi prostor in čas	9
3. Identiteta	12
3.1. Jezik	13
4. Migracije	15
4.1. Avstralija, Tasmanija	15
4.2. Etnična struktura populacije na Tasmaniji	19
5. Življenje skupine slovenskih izseljencev na Tasmaniji v času mojega bivanja od 12.11. do 19.1. 2002 (etnografski del)	21
5.1. Število in starost informatorjev	21
5.2. Rojstni kraj in kraj bivanja na Tasmaniji	21
5.3. Čas prihoda na Tasmanijo	23
5.4. Razlog prihoda na Tasmanijo	24
5.5. Izobrazba in delo	28
5.6. Zakonski stan in družinsko življenje	29
5.7. Doživljanje Tasmanije takrat in danes	30
5.8. Poznavanje angleškega jezika in učenje	33
5.9. Uporaba slovenskega jezika takrat in danes	34
5.10. Prenašanje slovenskega jezika na otroke in imena otrok	38
5.11. Medsebojno druženje Slovencev na Tasmaniji in izražanje pripadnosti Sloveniji na ravni skupnosti	41
5.12. Izražanje pripadnosti Sloveniji na osebni ravni	47
5.13. Stik s Slovenijo	50
5.14. Dom- Slovenija? Ali Avstralija?	51
6. Zaključek	56
7. Seznam tabel	58
7.1. Tabela 1: Seznam informatorjev na Tasmaniji	58
7.2. Tabela 2: Seznam tujih informatorjev na Tasmaniji	60

7.3. Tabela 3: Seznam informatorjev na Novi Zelandiji	60
8. Literatura in viri	62
9. Priloge	64
9.1. Vprašalnik	64
9.2. Zvočni arhiv (radijske kasete)	66
9.3. Dnevniški zapiski in fotografski material	66

1. Uvod

Predmet, ki sem ga v diplomski nalogi raziskovala, nedvomno spada v specifično področje antropološkega preučevanja. Če se je antropologija začela kot znanost o t.i. primitivnih ljudstvih in se je ukvarjala s preučevanjem oddaljenih in eksotičnih družb/ kultur, neevropskih etničnih skupin in 'nerazvitih' družb/ kultur, nato pa se je do srede 20.stoletja izoblikovala kot znanost o razliki sami in na koncu pristala tudi na preučevanje vsega tujega v domači kulturi, potem zagotovo spada tudi preučevanja lastne kulture v tujem okolju pod posebno poglavje antropologije. Predmet antropologije je tako ali drugače razlika. Torej, kako nekdo drug, pa naj bo to bodisi človek z druge strani ulice bodisi preko oceana, organizira svojo predstavo o stvareh, ki ga obdajajo. V mojem primeru gre za človeka, rojenega v slovenski kulturi, a že več kot nekaj desetletij živečega na avstralski Tasmaniji. In pojav, s katerim sem se ukvarjala, je bil, kaj se dogaja z etnično identiteto takšnega človeka. Pojav je poseben tudi zato, ker gre za otoško državo Tasmanijo, kjer Slovenci ne predstavljajo neke 'getoizirane' skupnosti, kjer so poseljeni razpršeno in že na prvi pogled nimajo veliko medsebojnih stikov.

Cilj je bil raziskati, kako se ohranja etnična identiteta Slovencev tam, kjer ni organiziranih društev in drugih organizacij, ki bi posameznike povezovala. In kako, v odnosu do česa, se takšni posamezniki definirajo. In avstralska Tasmanija je iz zgoraj navedenih razlogov prav zgleden primer. Tako sem poskušala čimbolj nazorno prikazati življenje Slovencev na Tasmaniji v preteklosti in danes. Zanimala so me vprašanja, ki so pomembna v njihovem vsakdanu in ki so bila pomembna v preteklosti, s poudarkom na doživljanju in odnosu do slovenstva in slovenske etnične identitete. Vsebinsko gledano je bilo moje temeljno izhodišče, da se etnična identiteta prve generacije Slovencev po svetu - ne glede na vse možne dejavnike - ohranja in da avstralska Tasmanija v tem primeru ni izjema. Preprosto povedano, Slovenec je in bo ostal Slovenec, kjerkoli že je. Posameznik ne izbira, kje se bo rodil in ne glede na to, da etnična identiteta kot taka ni stvar biologije, ki jo v vsakdanjem razmišljanju označujemo kot tisto, ki bistveno določa posameznika, ni zato nič manj določujoča. Iz tega sem izhajala, zato me v osnovi ni zanimalo, ali se etnična identiteta ohranja ali ne, ampak kako se ohranja in ali aktivno prizadevanje posameznikov za njeno ohranitev, nasprotovanje temu ali zgolj ravnodušnost, vplivajo na to. Predvsem me je zanimal odnos posameznikov do nje.

Pri preučevanju primerov kot je moj je smiseln kompromis med tistim, kar bi bilo idealno raziskati in tistim, kar je realno izvedljivo in še vedno znanstveno korektno. Prav je, da že vnaprej opozorim, da se v nalogi nisem podrobneje ukvarjala z zgodovino migracij v Avstraliji in na Tasmaniji. Tudi podatki o današnji etnični strukturi na Tasmaniji so zgolj informativni. Prav tako se nisem ukvarjala s pregledom izseljevanja iz slovenskega etničnega prostora. Vem tudi, da če bi želeli preučiti celoten proces prenosa slovenske kulture na eni strani in vključevanja v avstralsko kulturo na drugi strani, bi morali k preučevani skupini priključiti še najmanj njihove potomce, se pravi drugo generacijo. Prav tako bi bilo zanimivo vključiti v preučevanje tudi 'povratnike'. Hkrati je tudi izpadla primerjava med različnimi generacijami izseljencev, saj je generacija na Tasmaniji starostno precej homogena. V opombi pod črto je tu in tam navedena kakšna primerjava s Slovenci na Novi Zelandiji. Tudi med njim sem tako na severnem kot južnem otoku namreč preživela mesec dni in prav tako opravila številne intervjuje. V tej nalogi pa se z njimi podrobneje ne bom ukvarjala, saj menim, da bi bilo to preobsežno in da za potrebe tega diplomskega dela, kot sem si ga zastavila jaz, zadostuje že terensko delo med Slovenci na Tasmaniji. Preden predstavim metode, ki sem jih izbrala, moram povedati, da se zavedam, da je bil tudi čas bivanja med izseljenci na Tasmaniji prekratek, če upoštevamo, da bi naj terensko delo trajalo dlje. A dandanes je težko doseči te standarde iz finančnih razlogov. Dobljenih zaključkov zaradi narave raziskave ne morem posploševati na širšo populacijo in veljajo le za to populacijo v tem obdobju, v času mojega bivanja tako na Tasmaniji od 14.11. do 19.12. 2002. Danes je marsikaj morda drugače.

To, da naj me vodi teren, sem dosledno upoštevala. Tudi obdelave podatkov po vrnitvi sem se lotila tako, da sem najprej pogledala, kateri pojavi v zbranem etnografskem materialu izstopajo, jih izpisala in šele nato začela preučevati že napisana gradiva in literaturo. Tako se je moja analiza začela z odgovori in ne z vprašanjem, dejstva so izbirala teorijo in ne obratno. Tematsko je naloga razdeljena v dva dela. V prvem delu, ki po obsegu predstavlja eno tretjino naloge, predstavim definicije pojmov in konceptov, ki so pomembni za razumevanje obravnavane teme. Kot so ugotovili že številni raziskovalci, je na tem področju precejšnja zmeda z opredelitvijo pojmov. Jaz sem poskušala izbrati čim bolj antropološke definicije pojmov in v luči le teh razlagati uporabljene koncepte. Skratka, 'drža', za katero sem se odločila, je bila antropološka. Hkrati pa se seveda zavedam, da obravnavana tema spada v področje različnih

disciplin. Posebej moram poudariti, da sem temu delu posvetila bistveno manj pozornosti in da so številni pojmi definirani tudi v drugem, etnografskem delu.

Drugi del je torej etnografski, kjer so predstavljeni podatki, pridobljeni na terenu, skupaj z mojimi interpretacijami. V vsakem podpoglavju povem, kaj me je pravzaprav zanimalo, opredelim v teoretskem delu nedefinirane koncepte in pojme in skladno s tem interpretiram dobljene podatke. Ker je raziskava nastajala v času mojega bivanja na terenu, je v tem delu večji poudarek na analizi današnjega življenja, odnosih med posamezniki in z manj poudarka na preteklosti emigracijskega procesa. Tema deloma sledi nekaj sklepnih misli.

1. 1. Potek raziskave in uporabljene raziskovalne metode

Podatke o številu na Tasmaniji živečih Slovencev sem dobila predvsem od njih samih. Kontakte sem vzpostavila že v Sloveniji in sicer sem njihove naslove (domače in elektronske pošte) dobila od novinarja mariborske televizije, ki je nekaterim posebnim Slovincem v omenjeni deželi posvetil svoj dokumentarni film (tako sem dobila naslove štirih Slovencev), le te pa so mi potem posredovale še druge naslove, po vzoru »snežne kepe«. Tako sem prišla v stik s tistimi, ki so najmanj enega Slovenca že poznali. Tistih, ki se nikoli niso družili z nikomer iz Slovenije, nisem mogla zajeti v diplomsko nalogo, saj nisem imela naslovov. Hkrati niso zajeti tudi tisti, ki zaradi takih ali drugačnih razlogov niso privolili v sodelovanje z menoj. Štirje so sodelovanje odklonili zaradi izrazite nenaklonjenosti do Slovenije. Pod 'drobnogled' so torej zajeti posamezniki, od katerih vsak pozna oziroma je poznan od vsaj še enega Slovenca in je privolil v sodelovanje¹.

Preden sem se odpravila na teren sem pregledala literaturo s področja izseljenstva, s poudarkom na slovenskih izseljencih v Avstraliji. Najbolj temeljito jih je raziskovala Breda Čebulj-Sajko, zato so podatki, ki se vežejo na zgodovino izseljevanja Slovencev v Avstralijo, v večini povzeti iz njenih del. Pri opredeljevanju identitete, sem v osnovi izhajala iz knjige Staneta Južniča *Identiteta* (prim. Južnič, 1993), ki na tem področju še zmeraj predstavlja eno redkih slovenskih referenčnih del.

¹ Kot sem kasneje ugotovila, se v raziskavah Slovencev po svetu pogosto dogaja, da Slovenci, ki se ne udeležujejo skupinskih srečanj in se ne družijo z ostalimi Slovenci, niso predmet raziskav. Breda Čebulj Sajko (1999: 106) tako pravi, da »v središču strokovnih obravnav ostajajo 'kolikor toliko strnjene slovenske izseljenske kolonije' /.../ v katerih je posameznik njihov sestavni del, nikakor pa ne tisti, ki bi zaradi svoje individualnosti rušil splošno podobo načina življenja izbrane skupine slovenskih izseljencev.«

Uporabljene metode in tehnike za zbiranje empiričnih podatkov v mojem primeru so bile polstrukturiran intervju, opazovanje z udeležbo, razni osebni in uradni dokumenti, poleg pisnega gradiva sem upoštevala tudi filme, fotografije in osebne predmete. Za osnovo polstrukturiranih intervjujev sem uporabila vprašanja iz že sestavljenega vprašalnika Nade Šabec (prim. Šabec 1995), jih preuredila in dodala nekatera podvprašanja. Intervjuji so bili posneti v kar se da sproščenem vzdušju v njihovih domovih. Tam tudi zato, da sem po ali pred njimi lahko opazovala podobo stanovanja (torej, ali bom kjerkoli našla kaj, kar bi izdajalo, da tam živi Slovenec). Ponavadi so pogovori, ki so v povprečju trajali nekaj več kot 50 minut, potekali ob kakšni slovenski hrani in pijači, poslušanju glasbe, sami so mi pokazali, kar so želeli. V stiku pa sem bila s svojimi informatorji praviloma vsaj nekaj dni. Na Tasmaniji sem intervjuje posnela na 20 radijskih kaset (13 devetdeset minutnih in 7 šestdeset minutnih), se pravi skupaj 26.5 ur posnetega gradiva². Na Novi Zelandiji 8 kaset po 90 minut, se pravi 12 ur posnetega materiala, skupaj torej 38'5 ur posnetega materiala³.

V skladu z etiko znanstvenega raziskovanja, sem informatorje povprašala, kako je z uporabo pravih imen in priimkov v seznamu informatorjev⁴. Tam so navedena prava imena Slovencev, saj so mi ob intervjujih zagotovili, da jih uporaba pravih imen v diplomski nalogi ne moti. Fonetično sem njihove izjave zapisala tako kot so bile izgovorjene, z izjemo angleških besed, imen krajev in mojih prevodov njihovih angleških besed, stavkov. Slednji niso zapisani v poševnem tisku in se tako ločijo od ostalega teksta.

Kot drugo metodo sem uporabila opazovanje z udeležbo. Predvsem takrat, ko snemanje intervjujev ni bilo mogoče. Tako sem bila prisotna na slovenski maši, slovenski večerji po maši, v času božično-novoletnega vzdušja, na razstavi o migracijah na Tasmaniji. Pogreba Slovenca, ki je v času mojega bivanja tam umrl za posledicami kapi, se nisem udeležila, so se ga pa moji informatorji in so mi o poteku tako poročali 'iz druge roke'. Opažanja glede načina življenja

² Radijske kasete so v poglavju 9 navedene kot zvočni arhiv, ki je dostopen po potrebi.

³ Pri intervjujih sem tu in tam morala uporabiti kakšen trik, če sem hotela dobiti informacije, ki sem jih želela. Tako sem vprašanja, na katera niso radi in z veseljem odgovarjali, pomešala nekje v sredino, ko je bila atmosfera že bolj sproščena in niso bili več toliko pozorni na to, da se pogovori snemajo. Velikokrat sem ponovila vprašanje, saj sem drugič ponavadi dobila izčrpnije informacije.

⁴ Seznam informatorjev je v obliki tabele priložen v poglavju 7.

Slovencev so zbrana v osebnem dnevniku⁵, ki raziskovalcem služi tudi kot neke vrste 'varnostni ventil', hkrati pa drugim omogoča vpogled v raziskovalčev pogled, njegovo perspektivo.

Uporabljene metode imajo številne prednosti in pomanjkljivosti. Na tem mestu se ne nameravam podrobneje ukvarjati z utemeljevanjem enih in drugih, ampak bom zgolj navedla nekatere 'zagate' terenskega dela.

Ker terensko delo zahteva vpletenost raziskovalca v sam proces preučevanja, ta neposredna vpletenost raziskovalca vpliva tako na njega samega kot na raziskovane. Za raziskovalca je najbolj pomembno in hkrati zelo težko najti pravo mero med empatijo in distanco. V končni fazi pa so prav zaradi tega raziskovalčeva spoznanja vedno le interpretacije. Po drugi strani pa raziskovalec kot del področja, ki ga raziskuje, nehote vpliva nanj in na objekte, ki se odzivajo na njegovo navzočnost in na samo raziskovalno situacijo kot tako nasploh. In raziskovalec informacij ne prireja le neposredno, ampak tudi posredno in nehote, pravzaprav so prirejene s strani opazovanih. Gre za temeljno značilnost tistih, ki so opazovani, da zaradi raziskovalčeve prisotnosti delujejo drugače, ker se zavedajo, da so opazovani. Ali kot pravi Irena Weber (1997: 49), »medtem ko se opazovalec odloča, kako se bo obnašal, se opazovanci odločajo, kako se bodo obnašali do njega. Ali če rečemo malo orwelovsko: opazovalec je opazovan.«⁶

Naslednja pomembna zadeva, ki sem jo opazila je, da se opazovani praviloma vedejo glede na pričakovanja. Natančneje, glede na to, kaj mislijo, da raziskovalec pričakuje. Na način, da ravnajo ali v skladu s tem ali pa nasprotujejo. In do različnih tipov raziskovalcev se informatorji vedejo različno. In različno zaupajo glede na starost, spol. Da mi pravzaprav ne zaupajo v tolikšni meri kot sem mislila sama, sem ugotovila šele v primerjavi, ko je z menoj bila ena od bolj priljubljenih Slovenk. Najprej sem pomislila, da bo moteč element, če bo bila na intervjujih prisotna. Nakar se je izkazalo, da je dobila celo odgovore na tista vprašanja, na katera meni niso zaupali.

Vsaka skupina se praviloma vede bolj idealno tipsko, če je opazovana, bolj 'pravilno', bolj v skladu z normami. Tako so mi marsikje postregli s potico, zato da bi videla, da ohranjajo kulturo,

⁵ Dnevniški zapiski so v poglavju 9 navedeni kot priloga, ki je po potrebi dostopna na disketi.

⁶ Vedno prihaja tudi do tega, da skušajo informatorji vplivati na raziskovalca. Tako je eden od mojih informatorjev pokazal izjemno užaljenost, ko po spletu naključij ni bil on tisti, s katerim sem najprej opravila intervju. Da je bil vzrok užaljenost prav to, se je pokazalo potem, ko me je pošteno oštrel, v isti sapi pa mi dal naslove treh njegovih prijateljev Slovencev, ki so po njegovi presoji najbolj primerni za dajanje informacij in mi odsvetoval druge.

otrok je imel oblečeno majico Slovenske turistične organizacije. Po drugi strani pa so nekateri izrecno želeli poudariti, da ne poslušajo slovenske glasbe, da ne pečejo in kuhajo po slovensko.

2. Ohranjanje kulture skozi prostor in čas

Že prva znanstvena definicija kulture, ki pravi »kultura je kompleksna celota, ki vsebuje znanje, vero, umetnost, moralo, zakone, običaje in katerekoli druge sposobnosti in navade, ki jih človek pridobi kot član družbe« (Tylor v Godina, 1998: 84), poudari poleg naučenosti in značaja družbenosti, njeno prenosljivost, transmisivnost⁷. Tudi vsem poznejšim definicijam kulture je prav tako skupen element prenosljivosti. Kultura se na posameznika prenese v procesu inkulturacije⁸. Pojem »inkulturacija v osnovi predpostavlja dejstvo, da je človek na tem področju podvržen specifičnim, družbenim, kulturnim in zgodovinskim zakonitostim, ki so drugačne od naravnih« (Godina, 1998: 31). V antropologiji je prisoten že od nekdaj, le pojmovan drugače, saj ga najdemo že pri R. Benedict in M. Mead, ki izraza sicer še ne uporabljata, ga pa zamenjata z izrazom vzgoja (prim. Godina: 1998: 31).

Tako za posameznika kot družbo je proces inkulturacije/ socializacije ključnega pomena. Za posameznika je pogoj preživetja, saj se posameznik kot tak šele oblikuje v tem procesu. Skozi omenjen proces se posameznik že kot otrok nauči in sprejme kulturne rešitve tistega kulturnega okolja, ki mu je dano, brez izbire sprejme kulturo prejšnjih generacij. Je represiven proces, ker posameznika omeji na tisto, kar kultura misli, da je posameznik lahko. Vendar pa se posameznik lahko učloveči na različne načine, se pravi, da je s stališča njegovega nepomembno, katera družba ga bo opremila in s kakšno kulturo.

Za družbo je temeljnega pomena zato, ker je osnovni proces družbene reprodukcije, zaradi katerega nastajajo vedno novi, za družbo, v katero so rojeni, funkcionalni organizmi. S stališča

⁷ Za prenos kulture na posameznika se v strokovni literaturi uporabljajo različni izrazi glede na to, kaj želimo poudariti. Poleg inkulturacije tudi izraz kulturna transmisija, kadar je poudarek na sprejemanju in oddajanju kulture ali kot pravi Južnič (1989: 27), »s tem poudarjamo predvsem učenje kulture, se pravi proces, v katerem posameznik sprejema tiste prvine kulture, ki se jih nauči v skladu z danimi in sorazmerno togimi normami kake družbe. Te norme potem ta posameznik predaja naprej«.

⁸ Ali socializacije. Različni poimenovanji sta posledica definiranja razmerja med kulturo in družbo. Sociološka definicija in socialna veja antropologije smatrata družbo za širši pojem od kulture in zato uporabljata pojem socializacija. Kulturna veja antropologije smatra kulturo za širši pojem od družbe in uporablja izraz inkulturacija, ki ga je prvi predlagal Melville J. Herskovits leta 1948 in ga označil kot »vhod v kulturo kake družbe« (Južnič 1989: 25). Lahko pa opredelimo kulturo in družbo kot dva ista procesa z različnimi poudarki, se pravi, posameznik se v družbo vključuje tako, da se uči njene kulture in bolj kot se uči kulture, bolj postaja pripadnik neke družbe. Ali kot pravi Južnič (1989: 25), »izraz socializacija poudarja, da se posameznik prilagaja družbenim odnosom in strukturam, izraz inkulturacija pa kaže, da to usklajevanje poteka tako, da posameznik sprejema kulturo kake družbe /.../ lahko rečemo, da mora pojem inkulturacije vsebovati bistvene pojme socializacije. Kultura se lahko prenaša (oddaja in sprejema, kar je za inkulturacijo bistveno) le družbeno, t.j. po družbi. Le družba je lahko nosilka kulture«. Sama sem se odločila za opredelitev dveh istih procesov, zato uporabljam oba izraza.

posameznika je vseeno, katera kultura bo dopolnila pomanjkljiv biološki organizem, medtem ko je s stališča družbene/ kulturne reprodukcije bistvenega pomena, da posameznika 'opremi' s svojo kulturo, da se izvrši kulturna reprodukcija. Nujen, a ne zadosten pogoj je dovajati nove potomce, ker člani skupin umirajo, hkrati pa ne gre zgolj za golo reprodukcijo potomcev, ampak je nujna tudi kulturna reprodukcija v smislu funkcionalne zamenjave. Ni dovolj, da se posamezniki rojevajo, treba je iz njih narediti predstavnike družbe, v katero vstopajo. V procesu inkulturacije/ socializacije so pomembni agensi ali transmisijski dejavniki, preko katerih se proces vrši.

Najpomembnejši dejavnik je družina, nato so tukaj še druge institucije. Je pa tudi vsak član družbe, ki je že sprejel njene vzorce vedenja, s tem postal transmisijski dejavnik⁹.

Tudi zato je edini način, da kultura izgine, fizično uničenje njenih predstavnikov, sami stiki med kulturami pa niso nevarni za nobeno kulturo. Vsaka kultura prepušča le tiste elemente, ki so skladni z njeno logiko, načelo kumulativnosti. Poseben proces pa se sproži, ko posameznik, skupina pridejo v stik s kulturo, ki ni njegova matična, kar se zgodi v primeru izseljenca. Gre za proces, ki se na ravni posameznika imenuje resocializacija in na ravni kulture akulturacija.

Resocializacijo razumem kot usklajevanje posameznika s kako drugo družbo/ kulturo, v katero posameznik ni bil rojen. Gre torej za postopek prilagajanja kulturi in delno prevzemanje te kulture, ki ni potekala s kulturo njegovega otroštva. Popoln prevzem povsem novih kulturnih vzorcev, novega sistema odnosov, jezika, novih vzorcev kulture, novega simbolnega sveta, je zaradi trajnosti učinkov primarne socializacije vedno neuspešen, saj se je nemogoče vrniti na 'nulto' točko simbolizacije in tako je resocializacija omejena na prvo generacijo in je možna le delna resocializacija. Delna resocializacija je eden od alternativnih vidikov spreminjanja posameznikove identitete in lahko poteka, dokler so vsebine skladne, definicija sveta skladna s primarno socializacijo in dokler nova definicija sveta ne ruši prve. Torej lahko le dograjujejo na temelje, ki jih je primarna socializacija že vzpostavila.

Akulturacijo so leta 1936 Redfield, Linton, Herskovits definirali kot »kontinuiran neposredni stik posameznikov ali skupin, ko pride do bistvenih sprememb izvornih kulturnih vzorcev ene ali obeh skupin« (Lukšič-Hacin, 1995: 27). Gre za postopen in dolgotrajen proces, ki se giblje skozi različne stopnje kulturnega zблиževanja, spreminjanja na nivoju posameznika in skupnosti in se le

⁹ Omeniti je treba, da je »proces inkulturacije bipolarni proces /.../ prvič: sprejemanje dane kulture, njenih vrednot, družbenih in političnih vrednot ali vzorcev vedenja; in drugič: prenos te kulture, ki pa je v marsičem nekako 'ločen' od sprejemanja, ker vmes delujejo zavestna in ustvarjalna človeška bitja /.../ človek ni zgolj sprejemalec kulture, prav tako tudi je ne oddaja nespremenjene« (Južnič 1989: 71).

delno prekriva s pojmom resocializacije in sicer na ravni posameznika, poleg resocializacijskih procesov je vključen še generacijski vidik in nivo skupnosti. Akulturacija je večgeneracijski proces. Asimilacija ali popoln prevzem tuje kulture ni mogoč v eni generaciji, je večgeneracijski proces.

Kultura, v katero je posameznik rojen, ga preko procesov inkulturacije/ socializacije pomembno določa in vpliva na njegovo identiteto. Nihče nima genske preddispozicije za tip družbene narave, da bo npr. Slovenec. Popolnoma slučajno je, katero družbeno naravo bo posameznik pridobil. V primarni socializaciji (ki pa ni dokončna, ampak ji sledi še sekundarna itd., a nobena ne more izničiti njenih učinkov) se vzpostavijo temelji posameznikove identitete. In zato je prav, da tudi njo opredelimo.

3. Identiteta

Kot že omenjeno, se posameznikova identiteta vzpostavi skozi posamezne faze socializacijskega procesa v neki kulturi, ki nanj prenese norme, vrednote, simbolni sistem in se na ta način samoreproducira. Gre torej za specifičen odnos med posameznikom in družbo/ kulturo, ki posameznikovo identiteto oblikuje. Identiteta je »sestavljena iz avtoidentifikacije, kar je tista identiteta, ki jo posameznik samemu sebi pripiše, o kateri sodi, da mu pripada, da je le njemu lastna, in identifikacije, ki je posamezniku določena, kar pomeni, da mu jo prisodi in določi družba ter je taka identiteta družbeno dodeljena in priznana ali celo vsiljena skozi položaj, ugled, pravice in dolžnosti, ki so družbeno opredeljene« (Južnič, 1993: 11). Posameznik se identificira s samim seboj in v odnosu do drugih. V posameznikovi osebni identiteti se prepletajo individualni in skupinski vidiki. Ko govorimo o individualnih vidikih, govorimo o genski neponovljivosti posameznika kot biološkega bitja. Posameznik je telo in ima telo. Osnovni vidik posameznikove identitete je tako telesna identiteta, ki mu je dana z rojstvom, v procesu samospoznavanja pa je sekundarno družbeno in kulturno oblikovana. Na tem mestu posameznikove identifikacije s samim seboj ne bom posebej obravnavala. Ko govorimo o delu identitete, ki se razvije v odnosu do drugih, pa govorimo o skupinski identiteti posameznika. Posameznik nosi v sebi več skupinskih identifikacij, saj pripada različnim skupinam. Med skupinskimi identitetami je pomembna etnična identiteta. Tako kot spol ali rasna pripadnost pa je tudi etničnost¹⁰ kot identiteta posamezniku dodeljena z rojstvom v določeni že ustaljeni skupnosti, tj. etnični skupnosti. Južnič (prim. 1993: 268) veže pojem etničnosti in etnije na štiri oziroma pet kontinuitet in sicer bivalno/ teritorialno, biološko/ genetično, jezikovno, politično, gospodarski prostor. Etnijo označi kot močno premakljivo človeško skupnost, ki je oblika najizrazitejše skupinske identitete. Posameznik pa je v sodobni, razviti družbi hkrati pripadnik večih skupnosti. In s stališča posameznika je zaradi specifičnosti izseljenske situacije treba omeniti naslednji pojav.

¹⁰ Pomen etničnosti se razteza od narave ali kakovosti etnične skupnosti do različnih oblik te narave oziroma kakovosti. Pojavne oblike etničnosti so etnije, narodi in nacije. In so v teoriji opredeljene v medsebojni povezavi, ne pa kot absolutne. Etnija je najsplošnejše stanje brez prave ideološke razčlenitve o enkratnosti, zgodovinski avtonomnosti in kontinuiteti in je vselej potencialni narod. Pri narodu so že vzpostavljeni občutki pripadanja in politična, ideološka obeležja in so potencialne nacije. Pri naciji pa je že dosežena tista oblika politične organizacije, ki sklene težnjo po popolni avtonomiji in nedvoumni ločenosti, kar ponuja samostojna država. Zatorej se pojmi etnična/ nacionalna/ narodna identiteta včasih ujemajo, ne pa vedno (prim. Južnič: 1989).

Zaradi procesov, s katerimi se v večji meri kot običajni posamezniki soočajo izseljenci, je njihova identiteta drugačna ali »zmedena identiteta /.../ identiteta, ki jo je mogoče imeti za patološko in torej izstopa iz stanja, ki ga štejejo za normalno« (Južnič, 1993: 14). Je posledica travmatičnih dogodkov, povsem nove situacije v posameznikovem življenju, ki se ji posameznik mora prilagoditi. Južnič (prim. 1993: 132) zanjo uporabi tudi izraz »premakljiva/ fluktuirajoča identiteta« in jo definira kot »tako imenujemo tisto identiteto, ki je nestalna, prilagodljiva in v tem smislu nekonkluzivna. Mnoge negotovosti in nezasidranosti so lahko razlog identitete, ki bi ji lahko rekli fluktuirajoča, torej nestanovitna in kolebajoča se« (Južnič 1993: 122).

Pri etnični identiteti kot eni od skupinskih identitet pa se pojavlja dilema, ali ni morda ta tista, ki v sebi vključuje druge skupinske identitete, ki si jih posameznik sam izbira. Kajti izbira skupin, ki jim posameznik pripada se vedno vrši znotraj okvirjev, ki mu jih določa njegova etnična pripadnost, znotraj te logike. Vprašanje se pravzaprav nanaša na razmerje etničnost - kultura. Na tem mestu se ne bom podrobneje ukvarjala s tem, je pa pojav zelo obsežno razdelala in opredelila Irena Šumi (prim. Šumi, 2000: 21), ki se je med drugim ukvarjala tudi s tem, da je ideja o izolirani etnični skupini pravzaprav absurdna, kajti kdo smo izvemo šele v stiku z drugimi in izolirana etnična skupina bi torej bila kot zvok ene dlani, ki ploska.

Kljub dodeljenosti etnične identitete posamezniku, pa jo le ta mora sprejeti, nositi in ohranjati. In ena pomembnih kontinuitet etnije je jezikovna. Jezik je vidni simbol etnične pripadnosti, vendar ni vedno kriterij razlikovanja med etnijami in lingvistična homogenost nujno še ne pomeni etnične homogenosti. Jezik je močno povezan z identiteto, je ena od kontinuitet etničnosti (prim. Južnič, 1983) in zato je prav, da opredelim tudi ta koncept jezika, četudi bo podrobneje obravnavan v etnografskem delu v nadaljevanju.

3.1. Jezik

Kultura se prenaša s komunikacijo (eksplicitno in implicitno), mehanizem pa je jezik (izrečeno in tudi tisto neizrečeno, pa vendar implicirano z jezikom), s katerim so povezani člani neke kulture. Preko njega se vsaka naslednja generacija uči in sprejema določeno družbeno konstruirano realnost. Tako je govornica eden od konstitutivnih elementov skupinske zavesti. In če je etnična identiteta ena glavnih oblik skupinske zavesti, je torej jezik pomemben dejavnik oblikovanja

identitete ali kot pravi Južnič (1987, 225) »samo etniji lasten jezik je zagotovilo njene kulturne posebnosti. Ljudje, ki spremenijo jezik oziroma sprejemajo jezik, ki ni jezik njihove etničnosti, praviloma spreminjajo tudi etnično pripadnost.«

Jezikovni razvoj in učenje jezika imata bistven pomen pri usklajevanju posameznika z družbo¹¹. Vsak jezikovni sistem v neki meri določa percepcijo sveta, slišimo in vidimo znotraj jezikovnega sistema, ki nam je vsiljen v procesih socializacije/ inkulturacije. Je njen instrument in rezultat. Jeziku kot arbitrarnemu sistemu znakov pomene posreduje šele družbeni/ kulturni kontekst in šele takrat preraste v simbolni sistem. Tako jezik ni neka abstraktna forma, ločena od družbe, ampak je del procesov, skozi katere gre družba. Spreminjanje jezika je pravzaprav dokaz povezanosti jezika in družbe/ kulture. Če se spremeni družba/ kultura, se spremeni tudi jezik. Po drugi strani pa mora jezikovni sistem imeti neko stalnost v strukturi, ki ostaja nespremenjena. Gre za nenehno napetost jezika kot sistema, ki traja in njegovo rabo, ki se prilagaja praksi družbenega življenja (prim. Južnič, 1983). Jezik je proizvod kulture – odraža splošno kulturno normo ljudi, ki jezik uporabljajo, je pogoj kulture – je njeno merilo in je del kulture. Etnije, narodi in nacije so v večini (ne pa vedno) definirane z jezikom. Jezik je najbolj viden simbol etnične pripadnosti (prim. Claude Lévi-Strauss v Južnič, 1983: 125 – 169).

¹¹ Dejstva, da je jezik močno povezan z vrednotami, normami in duhom neke družbe, se je oprijela in zavedala tudi avstralska vlada v času, ko se je v imigracijski politiki uveljavljal asimilacijski pristop. S poenotenjem jezika so na ta način želeli ustvariti etnično homogen narod.

4. Migracije

Mednarodne migracije kot specifična oblika migracij (selitev v najširšem smislu) so v teoriji definirane kot »fizično gibanje posameznika ali skupine v geografskem prostoru, ki povzroči relativno trajno spremembo prebivališča - zapustitev prebivališča v izvorni emigrantski družbi in pridobitev novega v imigrantski družbi /.../ to pomeni spremembo socialnega sistema ali kulture v najširšem pomenu /.../ imigranti morajo ostati v novi imigrantski družbi dalj časa (več kot leto dni)« (Klinar, 1976: 17).

Sicer pa sam pojem migracije zaobsega tako emigracijo kot imigracijo. »Emigracije predstavljajo gibanje ljudi iz njihove izvorne (emigrantske) družbe, odhajanje, izseljevanje, beg v tujino – v imigrantsko družbo. Imigracije pa pomenijo trajni prihod, priselitev, vselitev v imigrantsko družbo« (Klinar, 1976: 16).

Tudi migracije na avstralski kontinent, katerega naraščanje števila prebivalcev je povezano prav z naraščanjem priseljenega prebivalstva, spadajo med mednarodne migracije.

4.1. Avstralija, Tasmanija in migracije

Največ relevantnih podatkov o migracijah Slovencev v Avstralijo je zbrala Breda Čebulj-Sajko (prim. Čebulj-Sajko, 2000: 17- 69) in na tem mestu o zgodovini migracij v Avstralijo izhajam prav iz njenih podatkov. Začetki migracij na avstralski kontinent segajo od britanske kolonizacije, se pravi od leta 1788 naprej. Prvotnim Angležem, Škotom, Ircem so sledile še druge etnične skupine, kar je bilo odvisno od potreb po novi delovni sili v avstralskem gospodarstvu. V času zlate mrzlice, v petdesetih letih 19. stoletja, je tja prišel prvi etnično raznoteri val. Večina Slovencev se je v Avstralijo preselila po leto 1945, v obdobju asimilacijskega pristopa avstralske vlade do novih priseljencev, ki sta mu sledila obdobje integracije in od 1972 leta naprej obdobje multikulturalizma, ki je uveljavljen še danes.

V zgodovini Avstralije je pomembno uradno oblikovanje Avstralije leta 1901, ko so se britanske kolonije Novi južni Wales, Viktorija, Zahodna in Južna Avstralija, Queensland, nato pa še Severni in Avstralski zvezni teritorij povezale v avstralsko zvezno federacijo (Commonwealth of Australia) s svojim parlamentom, ki pa je kljub večji gospodarski, politični in upravni

avtonomiji, še vedno ostala v okviru britanskega imperija. Od tedaj so Avstralci z novo državno oblastjo sami ustvarjali imigracijsko politiko. Parlament nove federacije je izdal znan imigracijski restriktivni zakon (The Immigration Restriction Act), s katerim je vlada začela uradno izvajati rasizem oziroma 'belo avstralsko politiko' (White Australian Policy) in je nadaljevala britansko imigracijsko politiko naseljevanja Avstralije, ki je bila asimilacijsko usmerjena do nebritanskih priseljencev. Kitajci in prebivalci pacifiških otokov, kasneje pa tudi neangleško govoreči imigranti iz južne in vzhodne Evrope, so spadali med nezaželene priseljence.

Po koncu druge svetovne vojne je bila avstralska družba po svojem poreklu v večini britanska in zato avstralski način življenja poistoveten z angleškim. Eno najpomembnejših vlog je imel Arthur Calwell, tedanji avstralski minister za imigracijo in neizprosni zagovornik asimilacijske politike. Leta 1945, ko je bilo avstralsko gospodarstvo opustošeno, so se Avstralci zbal, da je nenaseljen kontinent lahek plen za kolonizatorje. Calwell je rešitev našel v 2% letni rasti prebivalstva, pri čemer bi naj imigracija predstavljala kar 1% (program 'populate or perish'¹²). Vendar so želeli razmerje - 10 Britancev na 1 Nebritanca. Zato so Britanci v deželo prihajali z brezplačnim transportom in brez vsakršnih omejitev, ostalim pa so pomagali glede na etnično poreklo, spol, poklic, starost. Tedanja priselitvena politika je zahtevala, da se imigranti takoj asimilirajo, naučijo angleščine, med Nebritanci so bili zaželeni nekvalificirani delavci, ki bi v novem gospodarstvu opravljali težka fizična dela. Leta 1947 se je Calwellova politika začela izvajati, vendar so načrte o bodoči etnični strukturi novih Avstralcev morali spremeniti, ker v Veliki Britaniji ni bilo dovolj predvidenega populacijskega potenciala za priselitev v Avstralijo, po koncu vojne pa je po Nemčiji, Avstriji, Franciji na deportacijo čakalo okoli 8 milijonov razseljenih oseb. Sprejemati so začeli evropske begunce.

Kot pravi statistika¹³ so migranti iz Jugoslavije na avstralski kontinent prihajali v štirih obdobjih. Do leta 1948 naj bi jih prišlo okoli 11.000, med njimi so prevladovali Hrvati, Makedonci in Srbi. Med priseljenci do leta 1960 so še vedno prevladovali Hrvati, prišlo pa je že opazno število Srbov, Slovencev, tudi Bosanci, skupaj naj bi jih bilo 25.000. Med 1947 in 1949 naj bi v Avstralijo prišlo okoli 200 Slovencev, leta 1951 naj bi jih bilo vse skupaj že 3000, leta 1963 že med 10.000 in 15.000. V tretjem obdobju med 1960 in 1990 se je večinoma iz ekonomskih

¹² Naseliti ali izginiti se glasi prevod gesla takratne politike.

¹³ Vir: <http://www.immi.gov.au/statistics/infosummary/textversion/fry.htm> (19.01.2004).

razlogov priselilo največ ljudi iz Jugoslavije in število se je v dveh letih med 1969 in 1971 približala 50.000. V začetku 70-ih let je priseljevanje Slovencev v Avstralijo začelo upadati. Tudi povojni priseljenci so se takrat že ustalili. V začetku 80-ih let se je priselilo veliko Azijcev. Da begunci ne bi bili konkurenti avstralskim delavcem, so opravljali dela, ki jih ostali niso želeli. Priseljencem, tudi Slovincem, ki so v Avstralijo prišli v 50-ih letih, je bil prihod v novo okolje kljub še vedno velikim asimilacijskim pritiskom, ki so bili del uradne imigracijske politike, nekoliko lažji, ker so se lahko povezali že s priseljenci iz prejšnjega desetletja, generacijo povojnih priseljencev. Vlada Južne Avstralije je bila konec 50-ih let med prvimi avstralskimi državami, ki je začela opozarjati na neživiljenjske zahteve avstralske politike po homogenizaciji različnih kultur, tradicij, vrednot, novih Avstralcev. Imigranti so si opomogli in se medsebojno že povezovali.

V začetku 60-ih let je Avstralija postala manj atraktivna zaradi pojava začasnega dela v Evropi, ugodnejših vselitvenih pogojev za Kanado in pa odhoda nemških, italijanskih, nizozemskih povratnikov za stalno v domovino. Takrat so se začeli pojavljati pritiski po liberalizaciji javnega izražanja etnične identitete. Leta 1966 je avstralska vlada začela uvajati politiko integracije in niso več strogo zahtevali takojšnje asimilacije, ampak v doglednem času. V začetku 70-ih let se je zrušil Calwellov asimilacijski koncept monokulturne avstralske identitete. Avstralske vlada in novi minister za imigracijo, Al Grassby, sta uzakonila legalizacijo sto in več različnih življenjskih stilov etničnih skupin v Avstraliji. Etnična in kulturna heterogenost avstralske populacije se je uzakonila z multikulturalizmom, Avstralcem kot Neavstralcem je želel zagotoviti enake pravice do ohranjanja in razvijanja njihovih lastnih kultur.

Statistika iz leta 2002 kaže, da ima Tasmanija¹⁴ manj migrantov kot ostale dežele.

Aborigini, prvotni prebivalci, so zemljo okupirali pred več kot 35.000 leti. Danes Tasmanijo naseljuje 8500 njihovih potomcev, kar predstavlja 3% tasmanske populacije.

1642 je nizozemec Abel Tasman pristal na obali Tasmanije. V 1770 je prišlo več angleških in francoskih navigatorjev, 1803 so se naselili prvi Evropejci, v deželo Van Diemen's Land so bili v

¹⁴ Tasmanija, prej Van Diemens Land, je otoška avstralska država (1996: 460.000 prebivalcev), locirana v južnem delu kontinenta, ločena z Bass Strait ožino, ki vključuje številne manjše otoke. Glavno mesto je Hobart. Izvorno naseljena z avstralskimi Aborigini. Bila je odkrita in poimenovana Van Diemen's Land od Abela Janszooona Tasmana 1642. Britanci so si jo prisvojili v zgodnjih 1800 in iz nje napravili 1825 kolonijo kaznjencev. Tako je bilo do 1850. 1856 se je preimenovala v Tasmanijo in 1901 postala država avstralskega Commonwealtha (prim. Encyclopaedia Britannica, 2003).

večini neprosto vljno poslani kaznjenci. V tem obdobju je bila Van Diemens Land še vedno del kolonije Novega južnega Walesa.

Moderne migracije na Tasmanijo so se začele v 1800, ko so začeli pošiljati neprosto vljne obtožence in vojake, da jih varujejo. Kaznjenci in njihovi varuhi so bili v glavnem Britanci in Irci. Po letu 1820 je Van Diemens Land postala destinacija za migrante. Populacija je dosegla število 5468, od tega kar 72.8% kaznjencev. Štiri leta kasneje se je populacija več kot podvojila na 12.643, odstotek kaznjencev pa je padel na 46.9%. Razlogi za migracijo so bili vojna, ekonomska depresija, izguba dela, politična nestrinjanja. Migranti na splošno so veliko prispevali k novi deželi. S peticijo so od Kralja Georga IV želeli status ločene kolonije in 1825 se je Van Diemen's Land ločila od Novega južnega Walesa. Januarja 1831 je bilo guvernerju Arturju naročeno naj ne daje več zemlje. Namesto tega je bil ustanovljen Bounty System - denarna nagrada, obilje, ki je finančno podprla samske ženske med 15 in 30-im letom in poročene moške z mladimi družinami. 1837 je bila ta shema suspendirana, nato pa se je 1840 vrnila. 795 migrantov je prišlo na Tasmanijo med julijem 1841 in septembrom 1842. V letu 1830 je veliko ljudi zapustilo Tasmanijo in se naselilo v novo kolonijo Port Phillip- današnja Victorija in Južna Avstralija. Tudi danes se veliko migrantov seli v večje dežele zato, da bi imeli več stika s svojimi skupinami.

Nov program za pridobivanje migrantov je bil ustanovljen 1850, da bi nasprotovali vplivom zlate mrzlice v Victoriji in Novem južnem Walesu. Leta 1854 je tasmanska vlada predložila nove sheme pomoči, da bi pomagala primernim migrantom pri plačilu poti. Tisti, ki niso želeli vrniti denarja, so morali za delodajalca delati dve leti. Med 1851 in 1860 je na Tasmanijo s takšno podporo prišlo okoli 16.368 migrantov. Veliko na severovzhod in severozahod dežele.

Med 1850 in 1890 je prišlo več nebritanskih migrantov, predvsem Nemcev in Kitajcev. Nemci so predstavljali največjo skupino nebritanskih naseljencev. Od 1861 do 1890 je bil poudarek spet na programih, shemah, preko katerih so prihajale samske ženske, izučeni delavci in družine. Z odkritjem kositra 1871 je ekonomija narastla in je bila sposobna ohraniti več migrantov. V tem času je prišlo veliko Kitajcev delat v rudnike zlata. Naraščanje števila Kitajcev je pripeljalo do kitajskega imigracijskega restriktivnega akta v letu 1887, ki se je v naslednjih devetih letih razširil še na Afganistance. Imigracija, spodbujena in podprta z zgoraj omenjenimi programi, je prenehala 1886, razen za sorodnike, ki so to tudi plačali. 1890 je Avstralija doživela novo depresijo, Hindujce, Sirijce. Čez dve leti je ta akt zadeval vsakega, ki so ga smatrali za

neprimerne. Sledil je čas, ko je vladal Imigracijski restriktivni akt, splošno znan kot že omenjena 'bela avstralska politika' iz leta 1901, s katero so omejili prihod Azijcev. Britanski naseljenci pa so bili znova zaželjani in 1907 je bila ustanovljena privatna organizacija Imigrantska zveza. 1908 je bil imigrantski biro ustanovljen v mestih Hobart in Launceston. Launcestonska zveza si je prizadevala, da bi število mestne populacije narastlo na 50.000. Po prvi svetovni vojni je britanska vlada pomagala ustanoviti tovarne, ki bi zaposlile migrante. Večina migrantov v tem obdobju je bilo Britancev, nekaj Ircev, je bilo nekaj skupin tudi iz Malte, Italije. Kljub temu, da so bili dobri delavci, ki jih je Tasmanija potrebovala, pa je tudi Tasmanija v prvi vrsti želela ohranjati Britance. Po drugi svetovni vojni, ki se smatra za nekakšno ločnico v vsej avstralski in tudi tasmanski imigracijski zgodovini, je tudi na Tasmanijo prišlo tisoče migrantov iz vse Evrope je prišlo na Tasmanijo v naslednjih 20-ih letih, največje število v tako kratkem času. Vsi so bili uradno klicani Novi Avstralci. 3800 od njih je bilo 'razseljenih oseb', ki so zaradi vojne izgubili domove in se niso mogli vrniti domov. Veliko jih je delalo v Hydro-Electric Commission. Na Tasmaniji so Nizozemci po številu presegli Nemce kot največjo skupino z neangleško govorečim poreklom. Naslednja največja nebritanska skupina so bili Poljaki. Pomembna skupina pa so bili tudi Italijani. Tudi otroško migracijo so spodbujali. Med 1948 in 1976 je prišlo 295 britanskih otrok na Tasmanijo.

Prav v tem obdobju je med ostalimi Evropejci prišlo veliko Jugoslovanov, med njimi tudi Slovenci. O eni skupini Slovencev bo beseda v nadaljevanju. In ker so v ospredju etnološkega zanimanja vedno bili Slovenci v Novem Južnem Walesu, Viktoriji, Sydneyu, Melbournu, Canberri, Wollongongu, Brisbanu, Perthu in Adelaidu (prim. Čebul-Sajko, 1999), nihče od raziskovalcev pa se ni podrobneje dotaknil avstralske Tasmanije, je naslednjih nekaj strani nedvomno eden redkih, a ne edinih zapisov o skupini Slovencev na Tasmaniji.

4.2. Etnična struktura populacije na Tasmaniji¹⁵

Tasmanija je imela po podatkih ABS¹⁶ leta 2001 460.672 prebivalcev. 46.135 ali 10% njene populacije, je bilo rojenih izven avstralskega kontinenta, v prekoceanskih deželah, približno 3%

¹⁵ Vir: http://www.immi.gov.au/research/publications/people_of_australia.pdf (19.01.2004)
http://www.dpac.tas.gov.au/2001census/divisions/multitas/publications/the_people_of_tasmania.pdf (19.01.2004).

ali 17.717 njene populacije je bilo rojenih v angleško negovorečih deželah (pri čemer kategorija tistih rojenih v prekomorskih deželah ne vključuje posameznikov rojenih v Kanadi, Irski, Novi Zelandiji, J. Afriki, Veliki Britaniji in ZDA). 14.130 ali 3% populacije po omenjeni statistiki doma govori jezik, ki ni angleški. V primerjavi z ostalimi sedmimi avstralskimi področji, to so Avstralski centralni teritorij, Severni teritorij, Zahodna Avstralija, Južna Avstralija, Queensland, Victoria in New South Wales, je Tasmanija med njimi po številu prebivalcev na šestem mestu, po številu tistih, ki so bili rojeni v prekomorskih deželah na sedmem, predzadnjem mestu. Edino Severni teritorij ima manj tistih, ki niso bili rojeni v Avstraliji. Sicer pa po teh podatkih izmed vseh področij ravno na Tasmaniji najmanj odstotkov populacije poleg angleškega doma govori še kakšen drug jezik.

Statistika iz leta 2001 beleži 84 takih, ki so bili rojeni v Sloveniji. Po tem številu se Slovenci danes uvrščajo na 51 mesto med ostalimi pripadniki 102 držav. Tudi starši kar 81-ih posameznikov so rojeni v Sloveniji. 174 posameznikov pa ima slovenske prednike. Sicer pa je etnična struktura naslednja. 390.800 prebivalcev Tasmanije je bilo rojenih v Avstraliji, med ostalimi pa si po številu sledijo posamezniki, rojeni v Angliji (18.110 prebivalcev Tasmanije), Novi Zelandiji (3.624 prebivalcev Tasmanije), Škotski (2.686 prebivalcev Tasmanije), Nizozemski (2.587 prebivalcev Tasmanije), Nemčiji (1.963 prebivalcev Tasmanije), Italiji (1.132 prebivalcev Tasmanije). Omeniti pa velja, da živi na Tasmaniji v primerjavi s Slovenci precej več pripadnikov dežel nekdanje Jugoslavije. Tako je registriranih kar 294 Hrvatov, 150 Bosancev, 24 posameznikov iz Makedonije. Bosanci spadajo po raziskavah med 1996 in 2001 med prvih 20 po številu najhitreje rastočih tuje govorečih skupin. Najmanj prebivalcev Tasmanije prihaja (je rojenih) v Združenih arabskih emiratih, Belorusiji, Albaniji, Bolgariji, Kolumbiji, Gaza Strip in West Bank, Islandiji.

¹⁶ Gre za t.i. Australian bureau of Statistics, ki je avstralska uradna statistična organizacija, ki podpira in vzpodbuja raziskovanje in zagotavlja kvaliteten in objektivni statistični servis. Podatki temeljijo na raziskavah iz 1996.

5. Življenje skupine slovenskih izseljencev na avstralski Tasmaniji v času mojega bivanja od 14.11.2002 do 16.12.2002 (etnografski del)

5. 1. Število in starost informatorjev

Skupina slovenskih izseljencev na Tasmaniji je relativno maloštevilna. Po ustnih podatkih na Tasmaniji ne živi več kot 50 predstavnikov prve generacije.

V intervjujih je sodelovalo 32 posameznikov, 21 moških in 11 žensk¹⁷. Med njimi je danes 6 slovenskih družin. Povprečna starost, tako moških kot žensk, je 64.5 let. Prevladujejo posamezniki starejši od 60 let. Le 5 (v najboljšem primeru pa 8, če prištejem 3 informatorje, a katere nimam podane starosti, jih je mlajših od 60 let). Največ jih je v kategoriji med 70 in 80 let¹⁸, med 40 in 50 let ni nikogar, med 60 in 70 jih je 9, med 50 in 60 so trije in med 30 in 40 leti dva. Ko so prišli v Avstralijo, jih je bilo najmanj polovica starih med 18 in 25 let.

5. 2. Rojstni kraj in kraj bivanja na Tasmaniji

Prihajajo iz različnih koncev Slovenije in so naseljeni na različnih koncih Tasmanije. 6 iz Štajerskega (4 iz okolice Celja in 2 iz okolice Maribora), 6 iz Gorenjskega (in tvorijo 5 različnih sorodstvenih vezi), 5 s Koroškega (ki pa izvorno tvorijo 3 različne družine), 5 s Primorskega in 5 z Dolenjske (ki tvorijo 3 različne družine), 1 je iz Ljubljane in 1 iz Pomurja. Za tri je ostal kraj nedoločen. Kot se vidi, jih je najmanj iz Ljubljane in Pomurja¹⁹. Večinoma prihajajo iz okolice večjih mest, se pravi iz bolj ali manj ruralnega območja Slovenije.

Na Tasmaniji jih veliko živi v glavnem mestu Hobart in njegovi okolici, nekaj v manjših mestih kot je Launceston, Bicheno na vzhodu Tasmanije, nekaj na severnem delu Tasmanije,

¹⁸ Ravno zaradi bolj ali manj starostno homogene skupine informatorjev je v nadaljnji analizi odpadla primerjava med pripadniki različnih generacij slovenskih izseljencev, ki jo ponavadi delajo raziskovalci Slovencev po svetu.

¹⁹ Za razliko od Nove Zelandije, kjer so, vsaj v moji skupini, prevladovali informatorji iz Ljubljane in okolice.

Devonportu in okolici. Po pripovedovanju jih je nekaj tudi na zahodni obali in v samem goratem osrčju Tasmanije, a nisem imela naslovov in jih tako nisem obiskala.

Za Slovence na Tasmaniji, ki je približno tri krat večja od Slovenije in ima blizu pol milijona prebivalcev, ne moremo reči, da so se naselili strnjeno, prej precej razpršeno. Način poselitve, ki je vse prej kot getoiziran in vpliva na ohranjanje ali izginjanje etnične identitete, pa je skupen Slovencem tudi v drugih predelih Avstralije. »V tem pogledu so bili Slovenci zopet med izjemami: ker se niso nikoli naseljevali skupaj v določenih predelih mest in so bili 'trešeni usepousod', zanje ne veljajo značilnosti hermetično zaprte manjšine« (Čebulj-Sajko, 2000: 64). Podobno velja za Slovence na Švedskem, kjer je »razpršena naseljenost v primerjavi z getom drugačna osnova za odnos priseljencev do novega okolja, prav tako pa vpliva na odnos okolja do priseljencev. Ljudje so prisiljeni, da vzpostavijo stike z novim okoljem, se naučijo novega jezika in navad ljudi, s tem pa jih okolje hitreje sprejema« (Lukšič-Hacin, 1999: 234; 1995: 178). Način naselitve tako nedvomno vpliva na družabno življenje, vzdrževanje stikov, ustanavljanje organizacij in nenazadnje na sam obstoj organizirane izseljenske skupnosti ter njen pomen v širšem okolju. A o tem bo govora kasneje. Po drugi strani pa je 'getoizacija' neke skupine lahko tudi način, kako se zoperstaviti zunanjemu skupnemu sovražniku. In tako se v določenih okoliščinah povežejo člani neke skupnosti, ki se v drugačnih okoliščinah ne bi. Ali kot pravi Marina Lukšič-Hacin (1999: 214) »morda lahko rečemo, da je getoizacija prej dokaz za to, da obstaja skupni 'zunanji' sovražnik, ki strne vrste in vzbudi občutek solidarnosti na temelju skupnega imenovalca - etničnosti oziroma narodnostnosti. Pri švedskem multikulturalizmu ni očitnega 'zunanjega sovražnika'. Ljudje čutijo potrebo po druženju s 'svojimi' le v začetku, dokler se v novem okolju ne znajdejo, se naučijo novega jezika in dokler si ne poiščejo znancev. Potem etnične vezi oslabijo. Ljudje niso ogroženi, njihova identiteta ni stigmatizirana in na ta način je relativiziran njen pomen. Enostavno ni tako pomembna kot v okoljih, kjer prišleke zavračajo in jih na nek način prisilijo, da se družijo med seboj«. Pomembno je torej, iz kakšne vrste družbe in v kakšno vrsto družbe se posameznik seli. Kar pa je odvisno tudi od obdobja selitve.

5. 3. Čas prihoda na Tasmanijo

Večina mojih informatorjev je prišla v obdobju, ko je za priseljence v Avstraliji veljala politika asimilacije, se pravi politike, ki je zahtevala popolno stapljanje z avstralsko kulturo, med leti 1947 in 1966²⁰. Približno dve tretjini, 19 od 28 (za tri je čas neznan), jih je prišlo v Avstralijo do oziroma pred letom 1960 (kar 12 v drugi polovici, se pravi konec 50-ih let). Preostali po letu 60 (5 v zgodnjih 60-ih, dva v zgodnjih 70-ih, dva v 90-ih). Se pravi, da živijo v Avstraliji v povprečju okoli 42 let. Najmanj dve tretjini, več kot 20 informatorjev, živi v Avstraliji več kot 40 let.

Slovinci navajajo leto 1949 kot leto, ko so se na Tasmaniji naselili prvi Slovenci. Bolj točnih in uradnih podatkov o tem, nimam²¹. Vsi Slovenci so v teoriji obravnavani kot Jugoslovani, ker v tem času številne države niso upoštevale etnične pripadnosti. Upoštevale so nacionalni princip, po katerem državljanstvo že pomeni narodno pripadnost. Ne le, da po uradni poti ni bilo te ločitve, tudi v vsakdanjem življenju so Slovence šteli med Jugoslovane. Temu pa so se upirali. Tako se eden od informatorjev spominja:

»Oni so pravili Jugoslavija za fse. In jas sn reku, jas sn reku,a, pa nije tak. Sn reku maš ti republike isto ko maš ti states v Australiji. Ali naše republike so več pomembne f tem, ko vsak ima svoj jezik in svojo kulturo. Tak da, ja mislim, da sn dosti njih naučil o Sloveniji, ha, ha..« (I., št. 1)
Prav iz tega pa se vidi tudi potrditev dejstva, da jezik v zavesti posameznikov opredeljuje tudi etnično pripadnost.

²⁰Obširneje o prihodih Slovencev v Avstralijo je napisano v teoretskem delu.

²¹ Gre za problem, na katerega naletijo raziskovalci v prenekaterih deželah, ko želijo dobiti statistične podatke o Slovencih. Najprej je tukaj problem, da je bila v obravnavanem obdobju Slovenija še del Jugoslavije in zato so Slovenci, ki so se takrat izselili obravnavani kot Jugoslovani. Avstralske statistike so Slovence prištevale med Jugoslovane vse do leta 1986 (prim. Čebulj-Sajko, 2000: 42). Druga zadeva pa je, kot pravi tudi Marina Lukšič-Hacin (1999: 188), da «v tem času številne države v popisih niso upoštevale etnične pripadnosti. Upoštevale so nacionalni princip, pri katerem državljanstvo že pomeni narodno pripadnost.» Med narodom in državo pa so lahko različni odnosi. Etnično pripadnost in nacionalno identiteto je treba ločiti od pojma državljanstva, ki je politična identiteta. Nacionalna, narodna (etnična) identiteta je vezana na odnos posameznika do kulturne/družbene etnične skupnosti, koncept državljanstva pa se veže na državo kot politično organizacijo neke kulture/družbe. Razkorak se lahko vidi pri mednarodnih migracijah, ko so priseljenci zamenjali prvotno kulturo in državo. Ponekod so prišleke obravnavali le glede na državljanstvo, ker je v državi veljalo načelo prekrivanja etničnosti- naroda in države (prim. Čebulj-Sajko, 2004).

5. 4. Razlog prihoda na Tasmanijo

Na tem mestu velja omeniti, da se v literaturi pri vprašanju vzrokov in motivov migracij, največkrat omenja teorija o dejavniki odbijanja in privlačevanja, po kateri na odločitev o emigraciji vpliva »kombinacija dejavnikov privlačevanja, odbijanja in nevtralnih dejavnikov v obeh družbah v povezavi z motečimi ovirami med emigrantsko in izbrano imigrantsko družbo« (Klinar, 1976: 24). Med dejavniki odbijanja se med drugim štejejo ekonomska stagnacija, zmanjševanje nacionalnih virov, padec standarda, nizek dohodek, brezposelnost, diskriminacija, politično preganjanje, naravne katastrofe v matični državi. Med dejavniki privlačevanja pa ekonomska prosperiteta, dvig standarda, dvig dohodka, izobraževalne možnosti, možnosti napredovanja v deželi priselitve.

Mene je zanimalo predvsem dvojje. Zakaj so zapustili matično domovino in zakaj so se naselili prav tam, kjer so se, se pravi, avstralska Tasmanija. Same poti in takih in drugačnih dogodkov povezanih z njo v nalogi ne bom posebej izpostavljala, saj je bila njihova pot podobna kot pot drugih Slovencev na avstralski kontinent ali kot opisuje Breda Čebulj-Sajko (2000: 18) »ne glede na njihov vzrok izselitve iz Slovenije (ali tedanje Jugoslavije) je večina v nalogi obravnavanih izseljencev med leti 1947 in 1968 prišla v Avstralijo z oznako »razseljena oseba« (displaced person-D.P.) ali »begunec« (refugge-reffo). Položaj obeh je bil izenačen in določen z imigracijsko politiko. Le- ta je, kot je že bilo omenjeno, neposredno vplivala na način življenja priseljencev, ki je ravno zaradi njihovega statusa potekal po ustaljeni poti: prihod, zbirno taborišče (kamp, lagar, »hostel«), selitve po Avstraliji (menjava zaposlitev in bivališč), ustalitev (stalna zaposlitev in bivališče, zagotovljena eksistenca, družinsko življenje, pridobljeno znanje pogovorne angleščine).« V tem pogledu se Slovenci na Tasmaniji nič bolj ne razlikujejo od Slovencev na kontinentalnem delu Avstralije kot se razlikujejo pač posamezne zgodbe med seboj. Tudi tukaj so mi namreč povedali:

»Jaz sem prišu na mainland, se prav v Bonegilla²², to je bil taki center, ko so vsi emigranti prišli, ko so že meli tu delo, če niso meli dela, če so meli sorodnike, tam so trebali prit najprej. S tam so pol šli , ki so meli it. Dostikrat, oni so jim najšli delo. A dostikrat, kak je moja stvar bla, da bomo šli dol do Tasmanije, na HEC²³. Jaz sem orodjar po poklicu in oni so meli delo za mene.

²² Najpogosteje so se izkrcavali v pristaniščih Sydneya ali Melbourn. Taborišči pa sta bili Bonegilla ali Bathurst

²³ Gre za Hydro-electric commission.

Električna struja je mankala in oni so vse storili, da bi čimprej napravili te power stations, se pravi hidrocentrale.» (I., št. 1)

Tako razlogi za odhod iz domovine kot razlogi za prihod v avstralsko deželo, pa so bili različni. Takoj sem opazila, da veliko raje in obširneje govorijo o prihodu na Tasmanijo kot o razlogih za odhod iz matične domovine. Najprej je treba tudi povedati, da lahko govorimo o dveh skupinah posameznikov. Tistih, ki so prišli naravnost na Tasmanijo, brez da bi dalj časa prej živeli na kontinentalni Avstraliji in so taki, ki so prišli najprej tja in šele po nekaj letih, desetletjih na Tasmanijo. Približno ena tretjina, se pravi najmanj 10 posameznikov, je najprej živelo na celini, in so se kasneje največkrat zaradi dela, prijateljev, osebnih preferenc, naselili na Tasmaniji. Zanje je značilno tudi to, da so na Tasmanijo prišli v obdobju po letu 1965. Ostali so iz Evrope²⁴. Vendar pa se v večini niso premišljeno in načrtno odločili in izbrali Avstralijo, ampak lahko rečem, da je bolj Avstralija izbrala njih. Mnogi so se prijavili na več različnih celin, med katerimi je bila tudi Avstralija. In Avstralija je prva ponudila priložnost. Kot se spominja informator:

»Smo bli u Italiji u taboriš. Js sn se prijavu na 5 drža, USA, Argentina, Čill, Nova Zelandija, Avstralija. In tam so me izbrali in tam sem pristal...slučajno.« (I., št: 3)

Ali naslednji informator:

»Iz Slovenije sem šeu zaradi političnih razlogov. Sem bil približno tri lete v Avstriji. Potem pa iz Avstrije sem prišu sem bolj..uuu..iz radovednosti. Samo za dve leti. In zdaj je že čez 40 let, ne...Sn se prijavu za Kanado, za Ameriko in za Avstralijo. Odklonu sem Ameriko in Kanado, potem pa je naenkrat prišlo dovoljenje za Avstralijo in sn sprejel...« (I., št: 2)

Pred prihodom v deželo o njej niso imeli dosti podatkov:

«..sn reku grem pa u Australijo. Nisn nč vedu takrat velik od Australije.Takrat..jas sn vedu velik od Nove Zelandije²⁵.

Zato so bili prav potisni faktorji tisti, ki so sprožili slovensko izseljevanje (prim. Čebulj-Sajko, 1999: 97). Kar pomeni, da »prevladujejo dejavniki odbijanja - potiskanja iz emigrantskih družb, ki prisilijo populacijo k migracijam in ji hkrati onemogočijo odločanje o dejavnih privlačevanja

²⁴ Napisati, da iz takratne Jugoslavije oziroma Slovenije, bi bilo napak, zato ker so mnogi potem, ko so ilegalno prestopili mejo, še po nekaj let živeli ali Nemčiji, Avstriji, Italiji. Naravnost na Tasmanijo pa so prihajali večinoma zaradi dela in prijateljev (predvsem moški) ali zaradi sorodnikov in partnerjev (predvsem ženske).

²⁵ To pa vsekakor ni bilo pravilo, saj se je tem dogajalo zelo podobno. Kot se spominja eden od tamkajšnjih informatorjev: *»Od Australije ni noben ni velik vedu. No, bomo pokušal, sn reku,ja od Australije pa lahk gremo kamor hočmo na svetu.« (I., št: 4)*

v imigrantskih družbah« (Klinar, 1976: 31). To, da jih večje ali manjše nepoznavanje dežele ni motilo, je povezano tudi z dejstvom, da so mnogi prišli z mislijo, da se po dveh letih, ko se izteče obvezna pogodba za delo, vrnejo:

»Ko sn jaz prišla sem, vse kaj sem si želela, da dve leti mine, da grem nazaj. Yes, ker prideš čist na drug svet.« (I., št: 5)

In dve leti sta se nemalokrat podaljšali do danes:

»Odišo sem od doma, do Avstrije in tam sem mel prilike, da bi se preselu v Avstralijo. In sem reku, dobro, grem v Avstralijo za dve leti. Te dve leti so do danes, ha, ha.« (I., št: 1)«

Na vprašanje glede razlogov za odhod iz takratne Jugoslavije, sem najtežje dobila odgovore²⁶. Kot že ugotavljajo drugi raziskovalci za slovenske izseljence drugod po svetu, je bilo večini skupno nezadovoljstvo s takratnim življenjem v matični domovini, ki je pravzaprav posledica subjektivnega doživljanja nekih danih političnih, ekonomskih, osebnih okoliščin. Klinar (prim. 1976: 27- 30) razlikuje med ekonomskim, demografskimi, političnimi, vojaškimi, osebnimi in družinskimi vzroki. Pri tem pa je treba tudi tukaj upoštevati dejstvo, da »subjektivno doživljanje pojavov, ki so (navidezno) izmerljivi, predstavlja vzroke, ki dejansko vplivajo na odločitev o odhodu /.../ izhajati moramo iz potreb, ki jih posamezniki subjektivno doživljajo /.../ med posamezniki prihaja do velikih razlik v dojemanju in doživljanju svojih potreb. Prav tako posamezniki subjektivno doživljajo in opredeljujejo kategorije, npr. zadovoljiv osebni dohodek, ki navidezno deluje kot povsem objektivne« (Lukšič-Hacin, 1999: 143/ 144). Vsi namreč, ne glede na situacijo, ne zapustijo doma kot recimo nekateri Slovenci na Tasmaniji, ki so na svoje občutenje nekih dejstev reagirali tako, da so odšli:

«Slabi časi so bli takrat tam. In tolik ljudi je šlo. Si vedu, da neki mora bit neki bolšga, anyway. In tak smo probali...takrat ko smo mi emigrirali, takrat že Amerika ni več sprejemala. Si mogu bit grozno lucky, si mogu koga tam met. Isto je blo za Kanado tam...vsi rečejo, da či bi tam blo mal bolše tisti časi, ko smo mi gor rasli, ne bi nobedn šel.« (I., št: 5)

Ali pa takole:

²⁶ Na začetku sem nameravala med metode uvrstiti tudi pisni vprašalnik o razlogih prihoda na Tasmanijo in odhoda iz matične domovine, ki pa se je izkazal za neuporabnega prav zaradi nepripravljenosti nekaterih pisno odgovoriti na to vprašanje. Povedali so mi, da so prav zaradi tega, ker so ves čas imeli občutek nadzora in da so pod kontrolo takrat odšli in da tukaj tega ni, da nič ni treba napisati, če ne želijo. Po drugi strani pa so bili posamezniki, ki so z izjavami tipa: A, seveda bom z veseljem izpolnil vprašalnik, saj jaz - za razliko od ostalih, pa res nimam kaj skrivati, spet to isto potrdili. Jaz sem odgovore kljub vsemu dobila kasneje tekom intervjuja z drobnimi triki, tako da sem to vprašanje 'podtaknila' v pogovor takrat, ko je bila atmosfera že zelo sproščena.

«Vem, smo vsi mi k smo pršl tuki, smo pršl zarad tega, ker nismo mel doma tega, kar smo tuki lahko dobil.» (I., št: 6)

Tako kot v zgoraj navedenih primerih, se je največkrat dogajalo v 'povojni generaciji', ki bi jih lahko uvrstili najprej med politične, manj v ekonomske migrante.

Neredki so primeri, ko so posamezniki najprej sami zapustili domovino, kasneje pa so za njimi prišli še ostali družinski člani. Takšne motive lahko uvrstimo med osebne in družinske vzroke²⁷(prim. Klinar, 1976).

« Jaz sn prpelu..ja, ta prvo je pršu ta mladi brat iz Klagenfurta. Sn mu pisu. Sn reku prid...divota.Pol smo mamu prpelal, jaz pa ta mlajši brat.Pol smo sestro prpelal in njeno hčerko...brat je hotu pobegnt dvakrat čez granico in so ga dobili..je bil dve lejt zaprt..jas sem pomagal, da so pršli...ti ne vejš, standard kak je biu prej, specialno po vojski, standard je biu zlo slab in če ti nisi bla u partiji je blo še slabše, specialno za mojga brata.» (I., št: 7)

V Avstraliji je bila takšna »medsebojna pomoč« (prim. Čebulj-Sajko, 2000) že mogoča v drugi polovici 60-ih let, ko so si povojni izseljenci svoj položaj že dobro utrdili. Odhod dela družine za svojim sorodnikom v tujino oziroma izselitve, ki so posledica sorodstvenih, prijateljskih vezi med izseljenci in doma živječimi, lahko štejemo med verižne migracije²⁸, hkrati pa imajo v sebi veliko mero individualnosti. Osebnih razlogov, ki jih »push pull model sploh ne upošteva« (Lukšič-Hacin, 1999: 145), je precej tudi med Slovenci na Tasmaniji:

«Zato pravim, ne vem kolkrat sem spremenila službe, dežele in življenje, ker verjamem, da če bi mi bog dal korenine,potem bi mogla bit na enem mestu, u eni službi in z enim človekom. Ker pa imam noge, me pa še use čaka.» (I., št: 8)

Ali naslednja informatorka:

»Nism od tistih ljudi, ki so zbežali. Jas sm pršla s pasušom...Pride u takem času, ko ženska ve. Zdaj moj fant je šeu h vojakom, bo tam ene dve leti, ne, in potem bo sigurno prišlo tu ta druga stopnja, ki se pravi poroka, familija in tko naprej in sem misla, o, jas pa še sveta nisem vidla. Zdej on hre h vojakom, ma dej, gremo pogledat svet.» (I., št. 12).

Družina kot 'dekompresijska komora' (Južnič, 1993: 117) ima velik pomen za imigrante. Sorodniki lahko posredujejo zanesljive informacije o razmerah in na ta način ublažijo prvi stik s

²⁷ Omeniti velja da imajo družinski in prijateljski odnosi pomembno vlogo tudi pri remigraciji, s katero pa se nisem podrobneje ukvarjala.

²⁸ Južnič (1993: 101) verižne migracije opredeli relativno široko kot »migracije, ko se skupaj naseljujejo imigranti, ki izhajajo iz skupne vasi, okraja, regije, območja ali ki pripadajo istemu narodu.«

drugo kulturo. Priskrbijo stanovanje in pomagajo pri iskanju dela. Tudi od izobrazbe priseljencev pa je bila odvisna vrsta dela, ki so ga opravljali.

5. 5. Izobrazba in delo.

Zanimalo me je, kakšna je bila izobrazba mojih informatorjev, ki so si jo pridobili doma, kako je potekalo izobraževanje na Tasmaniji in kakšna dela so opravljali. Izobrazba je pomemben dejavnik, saj je šola eden od agensov socializacije. Najprej pa je treba povedati, da so danes zaradi starosti, v večini upokojeni in tu in tam opravljajo le kakšna honorarna dela.

Zaradi tega, ker so zapustili matično deželo relativno mladi, najmanj polovica jih je prišlo starih med 18 in 25 let, ima večina končano srednješolsko poklicno izobraževanje. Redki so tisti, ki so šolanje nadaljevali v Avstraliji, Tasmaniji, saj so najprej iskali delo.

Tudi priseljenci na Tasmaniji so bili v podobnem položaju kot Slovenci in drugi priseljenci v Avstraliji nasploh. Največkrat so poprijeli za dela, ki so bila na voljo in so opravljali 'nižja' dela, ki jih sicer domači prebivalci niso marali. V času, ko se je v Avstralijo priselilo največ Slovencev, je v avstralski imigracijski politiki prevladoval asimilacijski pristop oziroma težnja po popolnem stapljanju z avstralsko kulturo, ki je med drugim zahteval da bi bili nebritanci le nekvalificirani delavci »ki bi v novem gospodarstvu opravljali težka fizična dela, s čimer ne bi postali konkurenti v tistih službah, kjer so bili zaposleni Avstralci« (Čebulj-Sajko, 2000: 21). Avstralski delavci so se zbal za svoja delovna mesta, to pa je takratna asimilacijska politika rešila z delovnimi pogodbami za dve leti pri delih v nekvalificiranih poklicih, pa so bili begunci obvezani k opravljanju tistih del, ki so jim bila dodeljena s strani vladnih uslužbencev za zaposlovanje. Ženske so delale in nekatere še delajo ali kot kuharice (kar 5 informatork), bolničarka, tovarniška delavka, prevajalka, v turizmu, šivilja, direktorica zavoda za zaposlovanje. Moški so začeli kot obiralci jabolk, tovarniški delavci, vodni inštalaterji, varnostniki na parkiriščih, strojniki, frizerji, brivci (2), pomagali pri gradnji HEC (2), električne napeljave (2), šofer, mesar, delavec v rudniku cinka, orodjar, drvar, klepar. Kasneje so nekateri ustvarili gradbena in druga zasebna podjetja.

O položaju priseljencev posredno izvemo iz stavka ene od informatork, ki je vrsto let delala kot Direktorica Zavoda za zaposlovanje:

« Na srečo nisem poznala v Avstraliji niti problemov, ki jih ženske imajo, da se dvignejo na določene položaje za službo, niti problemov, ki jih imajo priseljenci, da se spravijo na določene položaje. Recimo, veliko priseljencev vam bo povedalo, tako Slovencev kot Italijanov kot Grkov, da prvič kot prvič je blo hudo na začetku, ker niso imeli jezika, ker niso nobenga poznali, ker njihove kvalifikacije niso bile priznane. Ženske bojo potem dodale, da prit na položaj, ki ga imajo moški že dvesto let, je zelo hudo, kar je verjetno tudi blo. Ampak po enem naključju al drugem, jaz teh problemov nisem mela. Prvič kot prvič sem prišla sem na povabilo avstralske vlade z stroprocentno angleščino in potem, ko sem šla nazaj v šolo in se izučila za direktorco za zaposlovanje, sem tud vidla, da za vsako službo v glavnem, ko sem se prijavla, ne glede na to, da sem bla priseljenka in ženska, sem službo dobila.» (I., št: 8)

Takšni primeri so bili redki in večinoma so si boljše položaje informatorji pridobili mnogo kasneje. Takrat, ko so se že dobro vključili v novo okolje, si ustvarili družino.

5. 6. Zakonski stan in družinsko življenje.

Ker je družina primarna celica in so v njej vzgajani potomci, preko katerih se prenaša ta ali ona kultura in je zaradi prvega objekta nege najpomembnejši socializator ne glede na tip družbe, me je zanimalo, v kakšnih zakonih (mešanih, samo slovenskih) živijo Slovenci na Tasmaniji. Kot se bo kasneje izkazalo, ta dejavnik pomembno vpliva na posamezne pojave (predvsem na ohranjanje slovenskega jezika), ki sem jih raziskovala. Če na kontinentalnem delu Avstralije obstaja le nekaj etnično mešanih zakonov v prvi generaciji, predvsem s Hrvati in z Avstralci, etnično mešani zakoni pa so običajnejši v drugi generaciji (prim. Čebulj-Sajko, 2000: 64), je na Tasmaniji veliko etnično mešanih zakonov že v prvi generaciji.

Najmanj 18, torej skoraj dve tretjini, je poročenih (ali pa so bili poročeni) s tujimi partnerji. Če naštejemo, z Avstralci, Poljakinjo, Madžarom, Nizozemko, Angležinjo, Francozom, Nemcem. Preostala tretjina (8) jih je poročena s Slovincem/ Slovenko. Razen dveh, mojih najmlajših informatorjev in še dveh, katerih slovenska zakonska partnerja pa sta že pokojna (torej treh slovenskih parov), so se ostali slovenski pari spoznali tukaj v Avstraliji. Zgoraj omenjeni trije, so prišli skupaj na peti kontinent. Razlog, da so se slovenski pari oblikovali tukaj, pa je najbrž povezan s tem, da so moji informatorji relativno mladi zapustili domovino.

5. 7. Doživljanje Tasmanije takrat in danes.

Zanimalo me je, kako so informatorji občutili stik z drugo in drugačno kulturo, kakšne težave so pri tem imeli (ali morda ne) in kako so se z njimi spoprijeli, s kom so navezali prve stike (pri tem ne mislim na uradne institucije), kako je bilo z domotožjem²⁹.

Za Avstralijo je danes značilna politika multikulturalizma³⁰. Kot sem na kratko v poglavju 4.1. prikazala spreminjanje politike do priseljencev, pa ni bilo vedno tako. Tako so priseljence v Avstraliji klicali wog, diego ali zgolj Novi Avstralci³¹ (prim. Čebulj-Sajko, 2000).

Tega se spominjajo tudi Slovenci na Tasmaniji:

» Je blo strašno težko za nas tle, ko smo mi pršli sem. Zelo težko. Klicali so nas wog, je, ampak jas sem jim kr rekla nazaj: jaz nisem pršla s ketnami, verigami na rokah, na nogah, koker ste vi Avstralci. Jaz sem pršla prostovolno. Oni so pa emigrirali tle z verigami...se dandanes nas ne sprejmejo čist. Stari Avstralci. Novi Avstralci je drugače. Ali stari Avstralci, oni še vedno 'wog'.« (I., št: 9)

V začetku se v večini primerov iz teh ali onih razlogov niso družili z Avstralci:

»Ko smo mi prišli tu, te ljudje tukaj, Avstralci, oni so, malo so se nas bali, malo niso znali kaki smo. Tak da ti stiki niso bli tak dobri. Jaz sem njega pustil na miru, a on je mene pustil na miru, nismo se družli.« (I., št: 1)

Doživljali so jih na različne načine:

»Avstralci so bli zlo dobri do nas. But, včasih kateri ne.M..I have to speak that in english³²...najprej, ko smo imigrirali v Avstralijo, smo bili izgubljeni. Nismo vedeli, kje smo, kaj se bo zgodilo, boš preživel, boš dobil delo. Sprejeti smo bili z odprtimi rokami od večine ljudi. Seveda je bilo nekaj ljubosumja in občutkov inferiornosti zaradi druge kulture, novih idej, ki smo jih prinesli. To jih je vznemirilo. Toda intiligentni Avstralci z zdravim razumom, so ugotovili, da

²⁹ Kalervo Oberg je leta 1969, ko je prvi uporabil sintagmo kulturni šok, domotožje naštel med najbolj značilnimi simptomi., ki povzročajo neprijetnost, stres in potencialno ogrožajo mentalno zdravje. Je »stanje napetosti, ki je posledica izgube domačih znakov in simbolov družbenega občevanja«(Oberg v Weber, 1994: 81).

³⁰ Multikulturalizem kot princip uradne politike do priseljencev označuje tako konkretno družbeno stvarnost, ko se več etničnih skupnosti nahaja v isti državi kot tudi specifične odnose med temi različnimi etničnimi skupnostmi v državi (prim. Lukšič-Hacin, 1999).

³¹ Sicer pa se v Avstraliji imajo za Avstralce tisti belci z anglosaksonskim poreklom, ki so rojeni v Avstraliji, t.i. novi Avstralci pa so tisti, ki so se tja na novo priselili (prim. Čebulj-Sajko, 2000: 17).

³² Od tod dalje je v angleščini, zato prevod.

pravzaprav potrebujejo našo kulturo, naše ideje, da jih delimo s to deželo, da skupaj ustvarimo to deželo tako čudovito kot je danes. To je pretežko, da bi povedal v slovenskem jeziku. Mi smo jim prinesli znanja, kuhinje, naučili kuhat.»

Iz zgodovine vemo, da so se avstralski delavci dejansko bali izenačevanja na delovnih mestih, kar se je odražalo tudi v takratni imigracijski politiki, ki je, zato, da bi jih zaščitila, priseljence z dveletno pogodbo usmerjala v nekvalificirane poklice (prim. Čebulj-Sajko, 2000). Šele v poznih 60-ih letih so »Avstralci od tistih, ki naj bi jim bili nasprotni, torej od imigrantov, postopoma že začeli sprejemati nekatere njihove navade, običaje, načine prehranjevanja, oblačenja« (Čebulj-Sajko, 2000: 52). Sčasoma se je, kot pravijo informatorji, občutek pripadnosti spremenil, kar je povezano tudi s tem, da so dobili občutek večje sprejetosti, zaupanja s strani Avstralcev. V večini primerov so se vključevali po načelu, ki ga je navedlo kar nekaj informatorjev:

»če si u drugi državi, moraš, jst vedno pravim, morš delat koker oni delajo. Če si u Rimu, delaj koker Romani, Rimljani. Drugač pa, obdržat svoje či se da, ma ne da bi reku, da bi šel proti.« (I., št: 17)

In kot rezultat svojih prizadevanj povedo:

«Danes smo nekaj, se bolj počutimo kot da pašemo not. Takrat ne, ko smo prišli, danes pa. In oni nas tudi bolj except, sprejmejo«. (I., št: 5)

Priseljenci na Tasmaniji so se po svojem položaju v marsičem razlikovali od priseljencev na kontinentu. Kar se tiče generacije, ki je na kontinent prišla desetletje kasneje kot povojna, jim je bilo tam bistveno lažje saj je, kot pravi Breda Čebulj-Sajko (2000: 35) »njihova samoorganiziranost, do katere je privedla potreba po komuniciranju v materinem jeziku in druženju z ljudmi istega porekla, ali sorodstvena povezanost med starimi in novimi imigranti, je v tem obdobju delovala po principu medsebojne pomoči: imigranti so hitreje zapuščali zbirna taborišča, se preselili k svojim rojakom in si po njihovih nasvetih poiskali delo«. Tukaj pa tudi tem generacijam ni bilo lažje.

Pri vprašanju, kakšna se jim je takrat zdela Tasmanija, sem opazila razliko med tistimi, ki so domovino zapustili, ker so jo morali (tisti so iskali občutke pripadnosti in če niso bili sprejeti kot so pričakovali, so zelo pogrešali staro domovino, nisem pa zasledila, da bi kritizirali Tasmanijo, kot da so imeli občutek, da so lahko srečni, da so tukaj, da so jih sprejeli in da nimajo te pravice, kritizirat) in med tistimi, ki so domovino želeli zapustiti zaradi želje po odkrivanju, avanturizmu.

Tisti o deželi sploh ne govorijo v smislu ali jih je sprejela ali ne, ampak jo precej neobremenjeno in kritično presojujejo. Na primer:

«Najprej sem bla mislim preveč otročja in premlada, da bi razumela, da tako kot sem vsako deželo v Evropi sprejela kot novo, recimo, ko sem šla iz Londona v Pariz, nisn začela v Parizu primerjat Londončane s Parižani, tuki sn pa ravno to napako naredila, tak da mi je od začetka vse šlo na živce. Kak so jedli, po cesti, pri kosilu se bašejo s fish and chips, moški niso znali rož prnest, al pa vrat od avta odpret..potem sem odkrila te pajke in mrčes, oblačli so se še v mini, ko sem jaz pršla v maksii.» (I., št: 8)

V primerih kot sta ta dva, izseljenci ne doživljajo domotožja. Pri drugi skupini pa se je občutek domotožja izkazal za spremljajoč pojav, ki so ga vsak reševali po svoje:

«Ne vejm, če je bil kdo tak bolan, tolko domotožja mel, ko sem ga jas mel tukaj. Tak da mi je bratranc pisal iz Kanade-pravjo, da te domotožje zlo muči. No, ja,ampak so vse stvari, ko človek postane star, postanejo brezpomembne. Kar se tiče domotožja. Ni brezpomembno, ampak bolečine ni več. Jo človek premaga. Pol postane dom, kjer je klobuk.» (I., št: 2)

Preselitev in nezadostna resocializacija lahko vodi v različne patološke pojave, saj kot pravi Jurij Zalokar (1991: 82) »Izkoreninjenost in odrinjenost povzročata skupaj z drugimi težavami napetost in notranji nemir. Mučnega počutja se skušajo znebiti tako, da se v kaj čezmerno zaženejo. Nekateri postanejo pravi »pijanci« jedenja in kmalu jih debelost /.../ druge utopi pijača /.../ nekateri pa skušajo najti mir v delu«. Tudi takšni primeri na Tasmaniji niso redki:

*«Domotožja ni blo dost. Ker je blo zmer več dela. Js sn delau od jutra do večera. Še cele noči učasih.Tko da če nimaš časa se **feel sorry for your self*** se smilit samemu sebi.» (I., št: 3)*

Informatorji se spominjajo igranja šaha, romanja, vonja gozdov³³ in zdi se, da so se osredotočili predvsem na tisto, česar v deželi, kjer živijo sedaj, ni:

»V slovenskih gozdovih diši, ko greste noter. So jagode, so jabuke, borovnice. Tukaj tega ni« (I., št: 11) Ali pa:

«Vsekakor se spominjam z veseljem naših gozdou, ko sn gobe nabirala, naših kmetij,em, ljudi po vaseh, ki stalno nekoga obrekujejo in kavico pijejo al šnops pokušajo.» (I., št: 8)

Doživljanje novega okolja pa je neizbežno povezano z jezikom tega okolja, ki je večini mojih informatorjev bil še neznan.

³³ Gre za »emocionalno povezanost s točno določenim prostorom, ki človeka spremlja celo življenje /.../ tako je izpostavljen pomen teritorialne identitete, ki ni mišljena zgolj kot navezanost človeka na prostor« (Južnič, 1993: 107).

5. 8. Poznavanje angleškega jezika in učenje

Zanimalo me je, ali so ob prihodu na Tasmanijo govorili angleški jezik, kako in kje so se ga učili in kako je z njegovo uporabo danes. O uporabi angleškega jezika je nekaj napisanega tudi v naslednjem poglavju, saj se tematsko prepleta z uporabo slovenskega jezika.

Kot že ugotavljajo v literaturi, je bilo v letih, ko je na Tasmanijo prišlo največ Slovencev, bolj izjema kot pravilo poznavanje angleškega jezika priseljencev v Avstraliji. To stanje posredno v svoji izjavi nakaže tudi ena do informatork z izjavo:

«Jaz mislim, da že prvič, ko sem bla tukaj, sem bla nekaj eksotičnega za njih. Večina jih ni vedla, kje je Jugoslavija, večina niso vedli tolk jezikov kot jaz, niso tolk potovali.» (I., št: 8)

Slovinci, ki so na Tasmanijo prišli po nekajletnem bivanju na celinski Avstraliji, so praviloma jezik že govorili in s tem niso imeli težav. Tisti, ki pa so prišli naravnost na to otoško državo, niso poznali angleškega jezika oziroma zelo slabo in so se ga učili na delu³⁴, v stiku z drugimi pri vsakdanjih opravilih, preko televizije. Po letu 1960 je avstralska vlada poleg tečajev angleškega jezika za nove imigrante, ki so bili slabo obiskani, saj so potekali zvečer po delu, organizirala še dopisne šole (prim. Čebulj-Sajko, 2000: 55). Predvsem na celini, zato so se angleščine na ta način učili tisti, ki so najprej živeli na celini:

»Mi smo jih prosli, da bi nas dali v večerno šolo za angleščino. Oni so nam rekli, da nimajo teachers, učiteljev, pol sem pa jaz začel korespondirat in tak sem se jaz učil angleščine. Na delu sem se isto učil angleščine. So bli Avstralci, ko sem delal z njimi. In poslovodje te so bli Avstralci in sem se od njih učil.» (I., št: 1)

Mnogi pa so se angleškega jezika učili preko svojih otrok, ki so bili 'vezni člen' med svojimi starši in avstralsko družbo (prim. Čebulj-Sajko, 2000). Informatorka se spominja:

«Največ na delu...so ble večinoma Avstralke noter. In vsak dan slišiš eno besedo in se naučiš. In pol otroci. Se velik naučiš od otrok. Oni vejo angleško. Ko so oni šli v šolo, niso vedli angleško, sam slovensko. Sploh ta prvi ni vedu nč angleško. Je pršu domov, pa je reku, mama tam drgač govorijo v šoli. Ta drugi se je naučo od ta prvega...dobro je tud, takrat ko je pršla televizija. Prav koncept 'prefigurativna kultura' označuje to zvrst kulture, v kateri se odrasli učijo kulture od svojih otrok (prim. Meadova v Južnič, 1989: 32).

³⁴ Čeprav se je na delu velikokrat zgodilo, da so bili tam sami tujci (prav tako priseljenci) in se je bilo težko naučiti angleščine.

Učenje, predvsem pa uporaba angleškega jezika, je tesno povezana z uporabljanjem maternega jezika.

5. 9. Uporaba slovenskega jezika takrat in danes.

Zanimalo me je, kaj se je v tem obdobju dogajalo s slovenskim jezikom, ki se je zaradi oddaljenosti od domovine in vpliva tujega jezika razvijal v posebnih razmerah, v katerih je slovenščina »jezikovni otok« (Šabec, 1995: 289). Jasno je, da se slovenščina spremeni najmanj z dveh vidikov. Najprej je tukaj vpliv angleškega jezika, ki je standard v priseljeni deželi, potem pa še vpliv distance slovenskega jezika od prostora, kjer je standard slovenski jezik. Nesporno namreč je, da so se priseljenci v večini primerov ob prihodu v tujo deželo in večjem ali manjšem neznanju angleškega jezika vsi trudili govoriti angleščino, da bi se prilagodili, četudi se zavedajo, da jih bo specifičen način govorjenja angleškega jezika vedno izdajal. Zanimalo me je torej, kdaj so takrat uporabljali slovenski jezik in ali in kdaj ga uporabljajo danes?

Na začetku so ga bili prisiljeni uporabljati, ker drugega niso znali. Ali kot pravi informator: *»bres orodja, da bi kaj stvar, ne moreš napraviti. To se pravi, kao angleščina, najprej si je treba vzeti to angleščino...prej ko lahko kaj svojega poveš njim od tvoje strani.«* (I., št. 1)³⁵.

Sčasoma pa je njegova uporaba pravzaprav postala stvar izbire. Situacija na Tasmaniji je bržkone posebna v primerjavi z največkrat opisovanimi primeri Slovencev na kontinentalni Avstraliji, saj jih je bistveno manj, razseljeni so zelo razpršeno, ni društva in neke strnjene slovenske skupine, kjer bi govorili slovenski jezik kot je to na kontinentalnem delu, kot se spominja informatorka: *«Ja, hčerka ni govorila angleški, dokler ni bila tri leta stara. Zato ko smo bli bol v Melburnu in smo se bol z našimi ludmi, Slovenci družli. Smo prišli pa sem v Tasmanijo, pa nismo nikoga poznali...pol pa smo se družli z Avstralci in tak smo začeli angleški bol govorit.»* (I., št: 5)

Ena od značilnosti, ki je poslušalcu očitna že takoj na začetku, je 'arhaičnost' slovenskega jezika. Glede na to, da »jezik ni neka abstraktna forma ali korelat družbe kot neka njena dopolnitev. Je neizogiben in nepogrešljiv del procesov, skozi katere gre družba/.../ zlasti družbena praksa jeziku nalaga vedno nove dolžnosti; bolj se spreminja, bolj v tem smislu na jezik pritiska« (Južnič,

³⁵ To isto je z drugimi besedami povedala še ena informatorka, da smo Slovenci zelo egoistični, da želimo da nas vsi razumejo in da zato se učimo tujih jezikov, da skozi njih lahko predstavljamo svoja stališča.

1983: 140/ 139), je pojav arhaičnosti jezika v skupnosti, ki je izolirana od izvorne sredine, pravzaprav pričakovati. Slovenci po svetu so nedvomno nekakšen živ arhiv slovenskega jezika s tisto ohranjeno narečno različico, ki so jo prinesli od doma³⁶, kot se tega tudi sami zavedajo: *«Kadar govorim z mojimi ljudmi v Slovenijo, rečejo, tako si koker da bi bla tukej 20, 40 let od tega, glih tako se sliši. Nisi spremenila ne naglasa, ne načina kako govoriš, čisto tako govoriš kot ko si bla tukej...ko pridem jaz nazaj v Slovenijo kdo pravi, ježeš, te besede pa nisem slišal že 20 let. Je že šla proti izumiranju, jaz jo pa še držim, ker zame je še zmerom tista živa beseda. Tam so pa se angleške besede noter ustalile že kot domače.»* (I., št: 12)

Spreminjanje jezika v izvorni družbi in ohranjanje tega istega jezika v družbi, ki je od izvorne ločena govori v prid temu, kako sta jezik in kultura povezana. Isti pojav 'arhaičnosti' kulture, ki je najbolj opazna skozi jezik, so opazili že drugi raziskovalci. Tako je izseljenska skupnost »nosilka arhaizacije kulture. Neprestan dotok novih priseljencev pa lahko zaustavi ta proces. Prav tako so pomembni stiki z izvorno sredino, a kljub temu se v skupnosti uveljavi neke vrste kulturna statičnost oziroma arhaičnost kulture. Pojav je še posebej izrazit pri skupnostih, ki nimajo več dotoka novih priseljencev in so relativno ločene od matične sredine«³⁷ (Lukšič Hacin, 1995: 176). Narečne besede so ohranjene povsod, sodobni standardni slovenski jezik jim je velikokrat tuj³⁸. Na tem mestu bom tvegala primerjavo pojava arhaičnosti maternega jezika, ki v drugi kulturi med istimi posamezniki, ki ga govorijo, po mojem mnenju funkcionira kot neke vrste Tylorjev prežitek, kulturni residual, se pravi »to so procesi, običaji, mnenja in drugo, kar se prenaša s silo običaja v nove stopnje družbe, ki so drugačne od tistih, v katerih imajo svoj pravi dom, in so zato dokazi in primeri starejših stanj kulture, iz katerih so evoluirale novejšje kulture« (Tylor v Godina, 1998: 84). Le da v mojem primeru ne gre za prenos v diahroni perspektivi, ampak sinhroni. Iz arhaičnega jezika lahko rekonstruiramo smer poteka razvoja jezika. S tem, da je treba upoštevati, da je ta jezik vseeno predrugačen, saj je prisoten vpliv standardnega jezika novega

³⁶ Preko jezika se kaže tudi stopnja izobraženosti. V primeru višje izobraženosti, kot je med Slovenci na Tasmaniji, bi ne govorili le narečij, ampak tudi knjižno obliko.

³⁷ Na Novi Zelandiji je eden od informatorjev za ta pojav rekel, da Slovenci po svetu 'prezervirajo' slovensko kulturo: *» Mi še živimo u naši kulturi u slovenski kulturi pred petdesetimi leti, ne, in živimo tuki petdeset let, ampak ne poznamo nove kulture, tiste kulture, k se je spremenila u petdesetih letih u Sloveniji/.../ Slovenci u Sloveniji jemljejo kulture. Zdej to je moderno, da se angleška kultura noter uleče. Tako kuhajo po angleško..to majo angleške besede noter....Slovenci pa po svetu pa prezervirajo to Slovenijo kot so jo poznal pred petdesetimi leti al sto leti...«* (I., št. 2a)

³⁸ Tako informatorji s primorske vestno uporabljajo izraze kot so 'strada', 'paštašuta', 'speštano', in me vprašajo ali se še uporablja izraz 'mona', kaj pomeni izraz 'nostrificirati' itd.

okolja. Jezik in kultura pa sta videna kot prežitek tudi s perspektive večinske kulture, kamor jo je ponesla, če upoštevamo, kar pravi Godina (1998: 85) da je »prav zaradi ločenosti prežitkov od kultur, v katerih imajo 'svoj pravi dom', pa prežitke spremlja tudi značilen videz brezsmiselnosti, celo absurdnosti«.

Naslednjo značilnost, na katero so me pravzaprav sami opozorili in ki jo želim izpostaviti kot poseben pojav pri Slovencih na Tasmaniji, je povezana s tem, kdaj ne uporabljajo slovenskega jezika in pogovor poteka v angleškem jeziku. Velikokrat tudi v družbi Slovencev ne govorijo slovenskega jezika, če je zraven kdo od slovensko negovorečih prijateljev. Kot razlog naštejejo, da zaradi vljudnosti, obzirnosti do ostalih³⁹:

«Edino či je blo, da so bli kaki Avstralci zram, takrat smo malo angleški..ah, da se niso oni preveč ven počutli, zarad njih, yes, zaradi vljudnosti.» (I., št: 5)

Ali pa:

«Ko so drugi zraun, ne moreš drugi jezik govorit, moraš angleški, ker drgač oni mislijo, da govoriš kaj od njih.» (I., št: 14)

Izbira jezika je »v določeni situaciji odvisna od njihove (govorčeve, op.K.V.) psihološke in sociološke orientacije, t.j. od stopnje bližine oziroma družbene distance, ki jo želijo vzpostaviti med seboj in naslovníkom/.../ govorec želi premostiti razdaljo med seboj in naslovníkom, če mu je naklonjen, če želi, da teče pogovor gladko, v duhu sodelovanja, če pričakuje od pogovora ugodne rezultate oziroma koristi. Takšno konvergenco doseže z rabo jezika, ki je obema govorcema skupen. Na ta način zmanjša razlike med njima in izrazi medsebojno solidarnost« (Nada Šabec, 1995: 305/ 306). Iz zgoraj navedenih primerov se razbere, da so Slovenci na Tasmaniji želeli pripadati skupnosti, da so želeli vzpostaviti solidaren odnos in zato ni presenetljivo, da so pravzaprav tako zelo dobro vključeni med ostale prebivalce. Posamezniki se zavestno odločijo za določeno jezikovno vedenje glede na to, kako presodijo situacijo. Dogaja pa se, da jezikovno vedenje nehote in nevede zamenjajo, kar teoretiki označujejo kot 'kodni preklomp' (prim. Južnič, 1983; Šabec, 1995). Pri kodnem preklapljanju »gre za izmenično rabo dveh kodov-jezikov, ki pri tem ostaneta med seboj ločena« (Šabec, 1995: 290). In do takšnega kodnega

³⁹ Tudi kadar sem s katerim od informatorjev imela intervju in se nam je po naključju pridružil kdo od neslovencev, je moj sogovornik takoj 'preklompil' v angleški jezik in mu razložil, kako in zakaj poteka pogovor v angleščini.

preklapljanja prihaja v nešteti primerih tudi med Slovenci na Tasmaniji⁴⁰. Tako so pogosti stavki v stilu: To je bila njegova 'first girlfriend' ali to je pa naš 'unit', oziroma fraza 'anyway' itd.⁴¹ Do pojava prihaja tudi znotraj izključno slovenskih družin:

«Ponavadi govorimo slovensko. Zgodi se pa tuji tak, da eden vpraša slovensko, dobi pa odgovor v angleščini al pa obratno, ne.» (I., št: 13)

Da ohranjanje slovenskega jezika informatorji povezujejo z ohranjanje slovenstva, se da razbrati iz naslednje izjave, v kateri informatorka to potrdi s tem, ko zanika:

»Pravzaprav slovenščino smo začeli govorit s prihodom staršev...Jaz sn si v glavnem to želela najbolj zaradi staršev, ker je to zadnji vnuk, ki ga bota ta dva doživela in se mi je zdelo strašansko pomembno, da se lahko z njim pogovarjata. Nč ni blo narodnostnega, res,res, jaz bi strašno rada svet brez narodov in brez mej.« (I., št: 8)

Razen zgoraj navedenih izjem, ko informatorji uporabljajo slovenski jezik zato, da lahko vnuki komunicirajo s starimi starši, ki angleškega jezika ne govorijo, pa je slovenski jezik nesporno izgubil svojo 'uporabno' funkcijo sporazumevanja, kar se informatorji zavedajo:

«Lubca moja, zdaj boš razočarana, kar ti bom povedala, ker držati jezik tle dol nima smisla. Praktičnega smisla nima. Za mene je lepo, da tako primem iz moje omare slovensko knjigo, da uživam. Ampak a bodo moji otroci učili njihove otroke slovensko, ne vem...če živiš v Sloveniji, je zelo važno, da lepo govoriš, da si načitan...če si pa tukaj, pa praktično nimaš nič od tega razen osebni užitek, da primeš eno knjižico poezij, roman, črtico.» (I., št: 12)

Uporabno funkcijo je nadomestil simbolna razsežnost jezika. Tako do slovenskega jezika gojijo sentimentalni odnos, kar se kaže tudi v besedah, s katerimi opisujejo svoj odnos do materne jezika: lepo je govoriti, žalostno bi ga bilo pozabiti:

«So stvari, čustvene stvari, ko se pravzaprav ne morjo nikdar premostit iz enga jezika v drugja...ker da če človek nekaj vej, je nekaj, če pa razume, je pa še boljše, ne. In v tem oziru je

⁴⁰ Kaj se pravzaprav dogaja z jezikom glede na situacijo, v kateri se posameznik nahaja, lahko najlažje raziskovalec preučuje sam pri sebi. Tudi sama se že po nekaj nočeh sanjala v angleškem jeziku, ko sem poklicala v Slovenijo mi je nehote ušla kakšna angleška beseda, med intervjuji sem nehote začela mešati angleške besede med slovenske fraze.

⁴¹ Spet situacija, ki se ponovi tudi med Slovenci na Novi Zelandiji. Tako mi je eden od informatorjev povedal anekdoto, na kako zanimiv način je njegova hči, s katero so doma govorili slovensko, v vrtcu pa angleško, učila obeh jezikov: » In na primer je blo Portugalska. In glavno mesto je Lizbona. In sn reku jas sn si zapomnu glauno mesto tko, lizika. Jsn sn točno vedu, da je Portugalska glavno mesto Lizbona. In ona u šoli bla vprašana. So rekli Paula ti veš glavno mesto Liz..Portugalske. Lolypop, je rekla! On je pa prevedla..« (I., št. 2a)

vredno materinščino obdržat. Ker, sej nauči se človek lah različnih jezikov, ampak tist, ki ga, kar je slišal od malih nog, je zelo važno...globina neke misli je v prvotnem jeziku.« (I., št: 2)

Ali pa:

«Samo imam problem, ker nemam prilike, like opportunity, govoriti moj materin jezik...zaradi tega me je sram. Žalosten sem zaradi tega. Ali ne morem pomagat, ker Slovencev nema v našem mestu tukaj. So Slovenci že, pa ne blizu tukaj.⁴² Oni imajo svoje družbe, hobbies, jaz mam moje, pa nemamo časa, da se vidimo. Oni so za sebe, jaz sem za sebe. Mi bi zelo radi prišli skupaj, ali oni imajo svoje družinske probleme, tudi jaz imam. Moji prijatli so vsi Avstralci in zaradi tega jaz imam problem govoriti materin jezik-slovenski.» (I., št: 10)

Simbolni pomen, ki ga Slovenci pripisujejo slovenskemu jeziku pa se kaže tudi v tem, da uporaba slovenskega jezika na nek način ločuje že tako razdvojene⁴³ in razpršene Slovence na Tasmaniji: «Mi je povedal žandar tam, ja tu je en Slovec, ne, pravi, a neče on govorit nič. Neče niti čut slovensko. Sn reku, men ga treba ni pokazat, če neče z mano govorit, če se drži za nekaj več. Pa svuj jezik pozabit. Pa kok morte vi pozabit svuj jezik...moje matere, mojga očeta jezik. Al neki naši tu napravijo...« (I., št.13)

Slovenski jezik na Tasmaniji nima izrazito praktičnega pomena, ker se zavedajo njegovih omejitev. Dejavnik, ki vpliva na opuščanje jezika, je dejstvo, da je veliko etnično mešanih zakonov, ki so sicer eden najmočnejših faktorjev pri ohranjanju slovenščine, če ob tem upoštevamo še prisotnost starih staršev v skupnem gospodinjstvu ali pogoste stike z njimi (prim. Šabec, 1995: 300). Tudi v mojem primeru drži, da se je slovenski jezik uporabljal v primerih, ko so bili stari starši zraven, da še danes učijo nekateri otroke govoriti slovensko zaradi starih staršev. Tudi o tem, pa v naslednjem poglavju.

5. 10. Prenašanje slovenskega jezika na otroke in imena otrok.

Najprej moram povedati, da mi pri tem vprašanju ni šlo za ugotavljanja znanja slovenskega jezika pri otrocih mojih informatorjev, ampak sem preko teh odgovorov skušala izluščiti njihova

⁴² Sicer pa na tem mestu lahko vključimo pojem razdalje, distance, ki je zelo relativna kategorija, ni objektivna kategorija, ampak družbena, nekateri pravijo, grozno daleč so Slovenci poseljeni po Tasmaniji, da bi se družili, potem pa navede čisto banalen primer, da se po sveže sadje vsak dan vozi 50 km na sever.

⁴³ O pojavu konfliktnosti med Slovenci na Tasmaniji več v naslednjem poglavju 5.11.

stališča, poglede na pomembnost, nepomembnost jezika kot elementa za prenos kulture. Skratka, preko 'ovinka' dobiti njihova mnenja po načelu, da sodba pove veliko več o tistem, ki sodi, kot o tistem, o katerem se sodi. In zato so tukaj vprašanja o imenih otrok in njihovem poznavanju jezika, ki pa me v bistvu niso zanimali.

Otroci v večini primerov živijo na celini in praviloma ne govorijo slovenskega jezika. Izjema so otroci tistih mešanih parov, ki so zaradi osebnih okoliščin nekaj let bivali v domovini. Sicer pa so otroci, dokler niso odšli v šolo, govorili slovenski jezik. Kasneje se starši niso več ukvarjali z ohranjanjem jezika, še več, celo sami so se angleškega jezika učili od otrok⁴⁴:

«Ja, jaz bi rekla, da dost Slovencev ohraja jezik in učijo otroke slovenski. Eno je zato, ki jih hočjo učiti, drugo pa zato mogoče, ker sami ne znajo angleški, morjo z otroki govoriti slovenski. Jaz sem bla pa glih oposite. Glih obratno. Jaz nisem znala angleški drugo kot dober dan in tak sem se od mojih otrok in od mojih sosedov, prijatlov, učila angleški, tak smo mi pol začeli govoriti angleški.» (I., št: 5)

Tako je napredovanje v znanju angleškega jezika pri prvih generacijah pomenilo nazadovanje v materinščini njihovih otrok (prim. Čebulj-Sajko, 2000: 74). Otroci, ki pa so se rodili v mešanih zakonih in niso preživeli daljšega obdobja v Sloveniji, pa sploh ne govorijo slovenskega jezika⁴⁵. *»Lahko bi jih učil. Ampak js nikol doma nisn bil, zmerom sn delu. Žena govori angleško, kako jih boš učil...lahko bi sekoncentrital na to, da bi jih učil.Ampak če sn js delal po 12, 13 ur na dan..« (I., št: 6)*

Tudi osebno ime govori o skupinski pripadnosti⁴⁶, je »vsekakor najpomembnejši del, ali naj rečemo, je bistvena obeležba identitete. Z imenom, torej z izrazom, s pojmom, nazivom, z naslovom identiteto tako rekoč potrdimo, jo učvrstimo in v tem smislu tudi ustalimo /.../ osebna imena, ki določajo posameznika, poudarjajo njegovo individualnost, a jo hkrati povežejo s

⁴⁴ Zelo podobna je situacija na Novi Zelandiji. Tudi tam otroci iz teh ali onih razlogov praviloma ne govorijo slovenskega jezika ali kot pravi eden od informatorjev: *»ko je bla pet let, je šla u otroški vrtec, ni vedla nč angleško, sam slovensko in dejstvo je pa f tem. Či bi jo jst učil slovensko (mišljeno je angleško, op. K. V.) in mama..takrat mi mamu svoj ekcent in ta dialekt, ekcent se prenese na otroka in otrok pride u kontakt z osebo njih vrstnikou...« (I., št. 2a) Torej niso želeli, da otroke karkoli izdaja, da niso del nove družbe in da bi bili zato v marginalnem položaju.*

⁴⁵ To je zagotovo ena od značilnosti, specifičnih za Slovence, ki živijo nestrnjeno, saj je na kontinentalnem delu drugače. Urednica slovenskega programa SBS v Sydneju je hči dveh Slovencev. SBS ali special broadcasting service je bil ustanovljen leta 1980 z nastopom multikulturalizma in je omogočal migrantom njihovo kulturo.

⁴⁶ Ne le ime, tudi priimek. Da oba govorita o skupinski pripadnosti, se je v praksi pokazalo, ko sem vprašala otroke enega od Slovencev, ki imata tipično avstralski imeni, ali se jim v avstralski družbi kje pozna, da eden od staršev ni bil rojen v Avstraliji. In sta odgovorila, da nikjer, razen pri tem, da imata 'čuden' priimek.

skupinsko pripadnostjo in tako celo na ravni osebnega imena izkazujejo in beležijo posameznikovo skupinsko identiteto« (Južnič, 1993: 182 /183). Preden na kratko predstavim imena njihovih otrok, je treba povedati, da so se tudi njihova slovenska imena precej spremenila, poangležila ali pa so jih poangležili kar sami, ker so že zaradi imen imeli prenekatero težavo pri vključevanju v družbo⁴⁷. Samo v ilustracijo: Jože tako postane Joe, Franc postane Frank, Angela je postala Ella itd. Razlogi za spremembo, prikrajanje imena so različni in »nemalo je priseljencev, ki tako skušajo zabrisati meje, poreklo, nekateri pa so, kot bi rekli, le praktični: prevzemanje imena, ki je v pogostejši rabi, ki zveni domače in ne tuje, omogoča preimenovanemu naturalizacijo v polni meri živeti« (Južnič, 1993: 206). Takšni so bili velikokrat tudi razlogi pri poimenovanju otrok. In že spet je tudi tukaj treba upoštevati dejavnik ali gre za mešan ali za čist slovenski zakon. V mešanih zakonih se je nemalokrat dogajalo kot pravi informatorka:

«Taka, da pašejo na obe strani. Ker moj ata doma v Sloveniji je rekel, da ne bom jaz imel vnučke s kakšnimi takšnimi angleškimi imeni, je reku, jaz ne bi prenesel tega. In oče, ki je bil Avstralc je reku, morš mislt, da otroci bodo živeli v tej deželi in da jim ne bomo dali ta tuja, slovenska imena. In sem pomislila, ja treba je bit diplomat tlele notri, ne, in dat imena v obeh jezikih - Anita in Mia. In sta bla oba zadovoljna.» (I., št: 12)

Če je nekatere posameznike v mešanih zakonih še mučila zgoraj navedena dilema, pa med slovenskimi pari velikokrat, najverjetneje pa sploh pri prvem otroku, niso razmišljali o dilemah-slovensko ali angleško ime in so v večini (od osmih slovenskih zakonov so v šestih zakonih dali ali vsaj razmišljali o slovenskih imenih, ne glede na to, da so vsi vedeli, kakšne težave so pravzaprav imeli sami, ko Avstranci niso znali izgovarjat njihovih imen). Tako pravi informatorka:

»Mi smo bolj dali, da se je nam dopadlo, really. Zaj ker smo Slovenci, se nam je to dopadlo...« (I., št: 5)

V ostalih slovenskih zakonih so imena otrok: Lidija, David, Branko, Rudi, Janez, Miha, Marko, Bogdan, Ana-Marija, Silvestra-Tatjana, Majda. Med izjemami sta Ivan in Ana Cenin, edini slovenski zakon s samimi avstralskimi imeni otrok- John, Frank, David, Mark. Ponekod so, kot je

⁴⁷ Kako zlahka do tega pride v praksi sem tudi sama kaj hitro opazila, ko me je neslovenska partnerka mojega informatorja enostavno 'prekrstila' v 'Sam', saj Ksenija ni in ni mogla izgovoriti. Prav tako sem se spomnila, da je mojemu prijatelju po imenu Marjan, ki ogromno potuje, ime Mario, ki je postalo njegov vzdevek, prav tako izoblikovala tujina.

vidno, dali dvoje imen, prvo slovensko, drugo angleško. V 18-ih neslovenskih zakonih z otroci, prevladujejo avstralska imena, ponekod so naredili nekakšen kompromis. Edina izjema s samimi slovenskimi imeni je družina Marjana Faletiča. Imena so Rado, Dana, Metka. Otroci poznajo posamezne besede, sicer pa so bolj proti učenju slovenskega jezika. Zanimivo pa svojo izkušnjo razloži naslednji informator:

» Greta, Tatjana-Tanja, Melissa-Jane..*Zato ma, Greta ma slovensko ime, ko je prva bla, jaz sem biu še bol slovec tedaj, a za Štefana pa, on pa je že bolj po angleško, steven, ne? Za greto nisn to sploh pomislu, sem kar bol želel, da bo mela slovensko ime. A pol pa za melisso smo že rekli, ja, je mogoče boljše, da bo bol avstralsko ime, angleško kot slovensko. Ker dosti avstralcev težko izgovori to ime.*« (I., št: 15)

5. 11. Medsebojno druženje Slovencev na Tasmaniji in izražanje pripadnosti Sloveniji na ravni skupnosti.

Najprej me je zanimalo, kako, kdaj in kje so se Slovenci začeli srečevati, ali so se (se še vedno) institucionalno organizirajo, ali so ustvarili kaj skupnega, kakšni so odnosi med njimi, kaj menijo sami o sebi. Nato pa, kaj je tisto, kar jim služi kot simbol pripadnosti slovenski kulturi na ravni skupnosti, saj se to simboliziranje morda razlikuje od simboliziranja na ravni posameznika. Za ohranitev identitete so simboli potrebni za zagotavljanje privrženosti članstva, » so celo sredstvo komunikacije, so način, kako se izražajo vrednote, prek njih se celo misli, skozi njih se kumulirajo izkustva /.../ ljudje si prek simbolov vzpostavljajo lastno podobo, se hkrati 'izgublajo' v skupinski simboliki in se odpovedujejo svoji zasebni, individualni identiteti« (Južnič, 1993: 218/ 230/ 231).

Že pred prihodom na Tasmanijo, sem vedela, da trenutno Slovenci tam nimajo društva in da se posebej ne združujejo, predvsem zato, ker jih je premalo in živijo predaleč drug od drugega. Kot se je kasneje izkazalo, majhna številčnost ni edini razlog, ampak gre za posameznike, ki so poseljeni razpršeno, med seboj pa niso v najboljših odnosih. Slovenci so na Tasmaniji po ustnem izročilu ustvarili naslednje vidne pečate slovenstva: slovensko društvo, slovensko ploščo na Mednarodni steni prijateljstva, odkupili del zemlje na skupnem pokopališču in ga poimenovali

slovensko pokopališče, s svojimi izpovedmi sodelovali na razstavi o migracijah na Tasmaniji, v knjižnico doprinesli nekaj slovenskih knjig.

Po pripovedovanju se je ideja za ustanovitev kluba porodila potem, ko je ansambel Lojzeta Slaka v 70-ih letih gostoval na kontinentalnem delu Avstralije, s prispevki posameznih Slovencev pa so jih pripeljali prvič tudi na Tasmanijo. In presenečeni nad odzivom Slovencev, ki so za pot prispevali denar in se kasneje zbrali, so ustanovili klub in nadaljevali z družabnimi dogodki. Klub ni imel prostorov in se je zato selil po drugih domovih, najprej v Ukrajinskem domu, v Poljskem domu. Nekdanji predsednik kluba se spominja začetkov:

»Maurič, on je biu zlo trdn Slovenc in .on je meu bratau u Melbournu.in oni so ...75 lejta so privozli Slake.muzikante, pa pevce,.brat je pa reku al bi ti lahk skomandiral, da bi pršli še u Tasmanijo..on je tud delau u cinki takrat...on poznau dost Slovencov.. je tak organizator biu...od vsacga 30 dolarjev, tako da je nabavu dost za Slake, da pridejo..in od takrat naprej je pa reku-a, tu bi blu pa dobr zdej za slovenski klub..pol je povabu precej Slovencov, Cenin, jaz, Slana, Pless..pa jih je blu enih 10 tam in potem so se odločili, da bo klub...Tri lejta potem je on umrl. Slana je prevzel kluba..nekako so volili za ove prezidente...jas se nisl noter dal.Od takrat sn pa jas tu vozu, dokler je blo mogoče. Vozil smo z Melbournu, muzko prpelal....89 lejta, ku pa ni blo komande, so se pa skrejšgali..na ta zadn, ko smo meli skupnost, dva sta pršla, nobedn več. Najman jih morš met 10.« (I., št: 7)

Po pripovedovanju naj bi v 70-ih, 80-ih letih bilo na Tasmaniji okoli 40 slovenskih družin:

»Bili smo zelo skupni. Skroz dokler otroc niso zrasli go. Smo bli stalno skupi. Se veselili. Smo meli plese in vse. In ko je moj mož umro, 82 leta. On je umrl in društvo, vse je umrlo. Več nobeden..vsak je šel k sebi in tako...moj mož je stalno da so članarino plačeval vsako leto za klub, je, in potem smo hteli, da kupimo ta klub, prostor, je, da se napravi klub, pa je blo par, ki niso bli zato, no, tako ni blo nič.« (I., št: 9)

Tako je društvo razpadlo v začetku 80-ih let. Po razpadu društva so se nesoglasno odločili, kaj bodo naredili z denarjem⁴⁸. Z delom denarja, ki so ga zbrali od članarin in hranili v banki tako niso kupili klubskih prostorov, ampak kos zemlje na Pontville's katoliškem pokopališču, kjer je danes pokopanih več kot 14 Slovencev.

⁴⁸ Ko sem sama zaprosila, če lahko dobim fotokopijo seznama tistih, ki so prispevali denar v teh letih za klub in tistih, ki imajo kupljeno zemljo na slovenskem delu pokopališča, so mi najprej obljubili, po premisleku pa so dejalo, da se je list izgubil. Zato sem podvomila v korektnost nekaterih informatorjev.

»ahh..en Polak je delau z mojim bratom, pa reče, veš kaj, zakaj ti ne bi šeu za Slovence kupit gor u Pontville, maš še en plac, maš 36 placou tam..mi smo kupil, Hrvati so kupil, pejd, zakaj pa ti neb...grem prašat druge...uh, reče, najbolje.« (I., št: 7)

Drugi del denarja pa so prispevali za t.i. slovensko ploščo na Mednarodni steni prijateljstva v Hobartu,⁴⁹ in sicer je bila nekaj let po osamosvojitvi Slovenije, leta 1995, slovenska plošča 36-ta po vrsti. Po pripovedovanju, so se še nekaj let po postavitvi plošče, vsako leto zbirali. In se tam srečevali, nekateri celo prvič:

«Prvič sem pravzaprav Slovence poznal, ko so mel proslavo, tle, mislim, da je bla prva obletnica slovenske samostojnosti.Sem pršu tle gor.Jaz sem avtobus vozu. Ruža je pršla na avtobus. In en moj prijatl je bil zlo prjazn z njo in je reku, ti veš, da je Milan Slovenc. Pol je pa ona z menoj govorila. In je rekla, ej ti, poslušī, prid gor, bomo slovinci meli proslavo. Pa je blo enih 30 slovincov tam, ne. Jaz tu sploh nism vidu slovincov tolk na enmu mestu. No, takrat sem jih prvič, sem prvič vidu ene par slovincov. Ene dva tedna pol, ne dva mesca potem pride pa Ivan dol h men...preko njega sem pa Marjana spoznal, pa Jožeta.....jih pa tud ne poznam preveč,ne, ker smo razkošeni.Edn na primer je v Bischjeno, edn v Launcestnu, drugi smo dol na jugu, kluba nimamo. Tud nismo tako ujedinjeni, da bi nekaj nardil. Na žalost mi, vsak na svojo stran vleče, pa se nikol ne morjo dogovorit... « (I., št: 6)

Slovenska plošča na Mednarodni steni prijateljstva je »ikonični simbol« (prim. Južnič 1999: 232), kamor štejejo na primer tudi zastavo, ki so jo obesili, ko so obeležili slovensko samostojnost:

»To smo vedno obhajali, je. Vsako leto smo dal zastavo gori. Tam na 'wall'. Zdaj že ene parkrat nismo. Ne vem zakaj...ja, jaz sem vedno bla za slovensko, da se je pokazalo, kdo smo. Ko smo imel tle za božič, ko so ble parade, je Tanja, moja hči šla še z enim sinom Slovencem po mestu in sta bla obadva oblečena v slovenske narodne noše..vzela sem iz štajerske.« (I., št: 9)

Tudi oblačenje signalizira pripadnost in identiteto in »z obleko se ljudje individualizirajo, se pa lahko tudi uniformirajo /.../ skupinska identiteta je bila namreč zlasti v tradicionalnih družbah razvidna v veliki enoličnosti oblačenja, razlike so bile le na relaciji ženska – moška - otroška obleka. V modernih družbah ima tako oblačenje še kak folklorni pomen /.../ se pa lahko obuja iz identifikacijskih razlogov; narodna noša v kakih posebnih priložnostih je poudarjanje 'narodne' identitete« (Južnič, 1999: 247/ 252/ 253).

⁴⁹ Od 1983 leta naprej so na steni predstavljene plošče posameznih etničnih skupnosti na Tasmaniji.

Danes tega na ta način ne obeležujejo več:

«Ko se je osamosvajala, takrat nismo niti dost spali, smo kar naprej poslušali, ker je blo kar naprej po news gor, po televiziji...dans spomnimo se še, ne pa praznujemo.» (I., št: 5)

Tudi maše so bile nekoč veliko bolje obiskane kot danes:

»Je pršu skor enkrat na tri mesce, od začetka so hodili enkrat na mesec, potem pa ker niso ljudje več tako začeli hodit k tem mašam, je blo enkrat na tri mesce, je pršu na Tasmanijo, je blo kr precej ljudi..so pršli Hrvati, zakaj je blo pomešano, Slovenci so bli poročeni za Hrvatice, Hrvati za Slovenke, Poljaki..je blo dosti ljudi..potem je pa to vse izumrlo, ko so začel umirat.» (I., št: 9)

Vsak ima svojo razlago, zakaj se ne družijo več in zakaj je društvo razpadlo, skupno pa jim je, da se med seboj ne razumejo:

«Ne, se ne družmo. Manj imam posla z njim, bolj je, zato ko se ne združijo. Kolk Slovincov na Tasmaniji? Ne vejm, nimam kontakte.» (I., št: 7)

Ali pa:

«Društvo je razpadlo.Kot sem reku zaradi. Ni nobene intiligence tukaj. Nihče, mislim, nobenega izobraženca tukaj, ki bi povezal. Tisti, ki so se hotel, so navadni delavci, niso mel pojma da bi kakšen, niti zapisnik delal, da bi videl potrebo po zapisniku. Al kaj takga. V glavnem prišlo je do tega, po mojem, da je več stvari, ki nas ločuje kot pa nas povezuje tu v Tasmaniji. In to je glavni vzrok, zakaj ni nobenega društva. To je osnova moje misli...» (I. št: 16)

Ali pa:

«Nismo sposobni, nimamo vodstvo.» (I., št: 6)

Razlogi so nedvomno povezani tudi z majhnim številom, saj jih je po pripovedovanju šlo kar nekaj nazaj na kontinentalno Avstralijo:

» Tu, u Tasmaniji je zlo malo Slovincov. Tak da, či se dva skregata, od Slovincov, aa, par na tej strani ne bo govorilo, par na tej strani ne bo govorilo, se takoj pozna. Se mi zdi, da smo tud bolj tiho tukaj, bolj vsak za sebe. To se meni zdi, jaz ne vem zakaj.» (I., št: 5)

Ne moremo pa trditi, da se med seboj sploh ne družijo. Družijo se 'po taborih':

»Z Rozino se slišva tudi dva do trikrat na teden po telefonu. Vsako jutro. Ob osmi uri. Pa z Božom.» (I., št: 9)

Podobno kot pri vprašanju glede razlogov odhoda iz matične domovine, se je tudi vprašanje zakaj se med seboj ne razumejo, izkazalo za eno tistih, na katera neradi odgovarjajo⁵⁰.

Odločila sem se, da bom tej, po moji presoji, izrazito visoki stopnji konfliktnosti, nenavezanosti na razpršeno skupnost Slovence, na tem mestu namenila nekaj več pozornosti, saj ni običajen pojav, saj »etničnosti se torej v kontaktu praviloma vedejo etnocentristično, lahko se bolj ali manj tolerirajo, pogosto pa so v konfliktu različne intenzivnosti« (Južnič, 1993: 269). V mojem primeru pa se konflikt ne pojavlja navzven, ampak navznoter in o lojalnosti, ki jo Južnič (1993: 164) opredeli » kot občutek vezanosti na skupnost lahko razdelimo na negativno in pozitivno recipročnost. Če je lojalnost vezana le na ozko skupino ali skupnost, je v njej obilo negativne recipročnosti v odnosu do širše skupnosti, celotne družbe, je pa to pozitivna recipročnost v odnosu do lastne, ožje skupine«, lahko govorimo ravno v obratni smeri. Nesporno je, da gre v danem primeru po zgoraj navedeni definiciji ravno za obrnjeno sliko in da se v mojem primeru lojalnost pojavlja v odnosu do širše skupnosti. Vendar pojav konfliktnosti znotraj etnične skupnosti ni pojav, vezan le na skupino Slovencev na Tasmaniji, raziskovalci so ga zapazili tudi drugod. Predvsem tam, kjer so se pripadniki prve generacije naselili v zelo različnih obdobjih in iz različnih vzrokov, recimo med političnimi in ekonomskimi migranti ali kot je na primeru Slovencev na kontinentu v Avstraliji ugotovila Breda Čebulj Sajko (2000: 59/ 60) »porajali so se spori znotraj etničnih skupin samih, ki so bili zgodovinsko pogojeni z regionalnim, lokalnim izvorom posameznikov. Razlike so se kazale tudi v verski, kulturni, politični pripadnosti članov določene etnije, ki so znotraj nje povzročale oblikovanje različnih podskupin /.../ ker je bilo prinašalcev svežih novic iz domovine izredno malo, so v tem obdobju postale želje po navezavi uradnih kontaktov s Slovenijo tako močne, da je zaradi tega prišlo do nasprotovanj med t.i. političnimi in ekonomskimi migranti. Sodelovati z domovino ali ne je postalo politično vprašanje, ki je povzročilo diferenciacijo avstralskih Slovencev v organiziranih društvih«. Pojav konfliktov znotraj imigrantske manjšine lahko povežemo z različnimi stopnjami vključenosti posameznikov, ki povzroča notranjo stratifikacijo imigrantske skupnosti in razredne konflikte znotraj nje in omaja kohezivnost skupine. Tako so bolj vključeni imigranti v konfliktu z

⁵⁰ Neredki so primeri, da sem se po koncu intervjuja zahvalila za sodelovanje in dejala, da najbrž imam dovolj podatkov, pa so mi odvrnili, da še preveč so mi povedali, da mi ne bi smeli. Kadar se je med snemanjem pridružil kak drug družinski član, so mu dejali, pazi, kaj boš rekel, vse bo posneto.

manj vključenimi, ki ostajajo trdno zasidrani v svojih imigrantskih skupnostih (prim. Klinar, 1976: 203). Eden od informatorjev pravi:

»Slovenci še tud tukaj nismo sprejeli to egalitarnost (kar z drugimi besedami pomeni, nekateri se niso asimilirali do te stopnje, da bi to sprejeli, drugi smo se, op.K.V.), enakost. Australci pa so najbolj egalitarni ljudje na svetu. Angleži so najgorši. Mi smo slični, ampak ne tolk. To smo mi dobil od Austroogrške...ta class society se tukaj še ni spremenila....mogoče zato, ker so Slovenci mal preveč..oni se bojijo, da bi izgubili ta identitet.Razumete. Da so to neki od doma prinesli. Če nimaš lepo hišo, al pa če nisi dobr, ti nisi dost uredn za navadnga slovenca...mene pa to en zanima.To sem js od slovenske kulture od zad pusto. To mene ne zanima.« (I., št. 6)

In na nekem drugem mestu nadaljuje:

«Če Slovec, če hoče nekaj rečt, on ne bo tebi rekel u obraz, on bo drugemu reku, tako, da bo pršlo do tebe okol, od uzadi nekje...zato pa, mi Slovenci ne bomo nkoli tak kot so Avstralci..mi živimo u Australiji u slovenskem vedenju, namesto da živimo slovinci u australiji u avstralskem vedenju, da se vedemo kot Australci. Če bi se vedli kot Australci, mi bi mel klube, mi bi bli dobr ž eden z drugim, ampak mam pa še zmerom te stare, zaprte teme. On je od tukaj, ta je do tukaj, on ima to, on ima drugo..med Slovincem, mislim, da je kot neko tekmovanje, kdo bo bolše odnose mel, kdo bo bol pomemben..« (I., št. 6)

Spet drug informator na drugačen način, to posredno nakaže:

«Največ mi se pa ne dopade tisti, ki so pršl sem, pa se delajo da mi sploh nismo Slovenci. Da so Avstralci, da nočejo..Slovenija je to, to je nekaj treba pozabit..Je tud takšnih Slovincov...sem z enmu Slovencom delal, pa je govoru z nekim Avstralcom, pa je za enga tam reku, da je wog. Jaz ga pa posluša, pa praum, koga ti kličeš wog? Ti si Slovec. Tebe Australci kličejo wog. Zakaj ti moraš bit tulk brezobrazen, da bi družga klical wog....js sm vedu, da on hoče, da bo med Australci kot Australc, pa ne ve, da se mu za hrptom mogoče smeji.« (I., št: 6)

Hkrati obstaja možnost, da so konflikti posledica že v izhodišču različnih prepričanj, ki so jih posamezniki prinesli iz Slovenije. Kar pa je spet tako ali drugače povezano s stopnjo vključenosti, ker bolj kot so vključeni, manj se oklepajo starih ideoloških prepričanj in obratno. Vključenost je odvisna od večih dejavnikov, eden so osebne karakteristike, ki vplivajo na to, da eni lažje premagajo posledice marginalnosti in znajo izkoristiti pozitivne s tem, da se vključijo v imigrantsko družbo (prim. Klinar, 1976).

Neredko se zgodi, da imigrantske in druge etnične skupnosti nasprotujejo sklepanju zakonskih zvez med imigranti in domačini - amalgamaciji (prim. Klinar, 1976: 145). Težave so predvsem pri kohezivno povezanih imigrantskih skupnostih. Na Tasmaniji pa je veliko mešanih zakonov nastalo po tem, ko so posamezniki že prišli v deželo. Kar potrjuje, da ni bilo velike kohezivnosti že v izhodišču med posamezniki. Če naredim primerjavo s konceptom Tylorjeve eksogamije, potem je jasno, da so se želeli čimprej vključiti, vzpostaviti prijateljske odnose tam, kjer bi sicer bila velika verjetnost za konflikt, ki pa je nato izbruhnil namesto s tujo skupino, znotraj skupine. Eksogamija »ima torej kot taktika 'politike alianse' izrazito prilagoditveno funkcijo« (Kuper v Godina, 1998: 85). Eksogamija vzpostavlja in stabilizira vezi med skupinami in na ta način prepreči konflikt in uvede obveznost sodelovanja v dobrem in slabem. Ali kot pravi Južnič (1987: 229) na nekem drugem mestu, da se etnična zavest »oblikuje predvsem s pomočjo kulture v njenem širokem, antropološkem pomenu. Že v primitivnih družbah (lahko bi jim rekli tudi plemenske) je obstajala cela vrsta regulacij pripadnosti: Od endogamije, tj. ženitve znotraj plemena«.

Naslednji morebitni vzrok konfliktnosti je jezik. Kot pravi Južnič (1993: 281) »maksimalizacija razlik navzven in minimalizacija navznoter, kar je značilno poudarjanje etnične identitete, poteka v prvi vrsti prek jezika«. In pri meni se je konfliktnost med posamezniki začela ravno na tej ravni, ker so eni obeleževali svojo etničnost z jezikom, drugi ne.

Nenazadnje pa jso že teoretiki šole kultura osebnost ugotavljali »da so razlike med posamezniki iste kulture večje, kot so razlike med tipičnimi pripadniki več kultur /.../ ženska bo kulturo razumela drugače kot moški, pripadnik socialno privilegiranega sloja bo kulturo razumel drugače kot pripadnik deprivilegiranega« (Karmen Šterk v Gell, 1992: 335). In v nekem drugem kontekstu, pri definiciji kulturnega šoka, se to isto znova potrди »problem kulturnega šoka je globalno problem tujstva, tujec pa je lahko tako bodoči ženin, ki hoče biti sprejet v dekletovo družino« (Schutz v Weber, 1994: 141).

5. 12. Izražanje pripadnosti Sloveniji na osebni ravni

Najprej me je zanimalo, kaj vsakega od mojih informatorjev na osebni ravni povezuje s Slovenijo in kako se to kaže navzven. Kaj smatrajo kot tipično slovensko darilo, simbol Slovenije, ki bi ga

poklonil prijatelju (dar vedno veliko pove o tistem, ki ga podarja). In ali so ohranili kakšne slovenske jedi (če sploh vedo, katere so), poznajo slovensko glasbo in praznike?

Za Slovence po svetu je značilno, da lahko karkoli prevzame funkcijo Simbola slovenstva (prim. Lukšič, 1995). Hipotetično rečeno, tudi burek lahko izven matične domovine dobi status slovenskega Simbola. Moji informatorji so zapustili domovino relativno mladi, kar so ob tem vprašanju še posebej radi poudarili:

»Kaj jaz, predno sem šla, še sploh v Lublani nisem nikol bla. Še nisem Lublane vidla.« (I., št: 11)

Tako so se o Sloveniji marsikaj naučili šele kasneje, iz knjig:

»Ja jih nisen znao ni ko sn biu doma, ko sn biu u internatu stalno.« (I., št. 1)

In tudi zato danes naštevajo predvsem tipične slovenske simbole. Kar nekaj informatorjev je kot 'referenco' navedlo slovenske literate, kar ni presenetljivo, saj so simbolika velikokrat temelji na živih osebah in tako »simbolično vrednost imajo namreč tisti posamezniki, ki se jim pripišejo izjemne usluge« (Južnič, 1999: 231).

» Jaz jih nisem niti znal (poznal, vedel zanje), ko sem bil doma, kaj šele tukaj. Nimam pojma, kaj je tipična slovenska jed. No, znam za pisatelje Župančič, Prešeren.« (I., št: 1)

Ena bolj razgledanih informatork je povzela takole:

«Vidim, da naši ljudje, kjerkoli že so, si ustvarijo lep dom, čudovit vrt, neprimerljivo bolj čudovit vrt kot vse druge nacije naokrog..in obvezno nekje je trta. To se mi zdi kot neka žila s staro domovino. In veliko jih naredi tudi kapljico svojega vina. In to je nekaka podzavestna, živa vez s staro domovino, rodno grudo...moja vidna vez s Slovenijo je moj vrt...imam solato svojo v vrtu, kar ni preveč avstralski način.« (I., št: 12)

Kar nekaj Slovencev mi je kot vez z domovino pokazalo svoj potni list, ki ga še hranijo doma. In slovenski koledar na steni. Dva imata na vrtu posajen fižol, nekdo drug hrani časopisne izrezke o slovenskih športnikih, v avtu imajo kasete s slovensko glasbo (najmanj štirje)⁵¹.

Na vprašanje, ki sem jim ga postavila, so kar začeli brskati po tistem, kar so jim recimo sorodniki ali prijatelji podarili, ko so bili doma. Med darili, ki bi jih poklonili, so se pojavljali: slovenska knjiga, čipke, skrinje, kozolci, kristal iz Rogaške, lecnati izdelki, suha roba, domače žganje - torej precej tradicionalne stvari, vino, žganje, bohinjska čedra, pipa, planika.

⁵¹ Kot pravi Južnič (1999: 232), »vsekakor je velika pestrost in raznolikost identifikacijske simbolike in simboliziranja. Morda so najizrazitejši prav vizualni simboli, so pa pomembni tudi zvočni /.../ obstajajo seveda tudi identifikacije z vonjavami oziroma dišavami.« Kar nekaj informatorjev mi je povedalo, da jim vonj po slovenskih gozdovih predstavlja nekaj posebnega, kar sem že omenila na nekem drugem mestu.

Tudi pri hrani me je zanimalo dvoje. Ali poznajo tipično slovensko hrano in ali še skuhajo kaj slovenskega, kdaj in zakaj? Tradicionalne jedi imajo poseben status ohranjanja etničnosti prav v mešanih zakonih (prim. Breda Čebulj-Sajko, 2000). Če upoštevam dejavnik, da je na Tasmaniji pravzaprav veliko mešanih zakonov, je hrana pomembna iz praktičnih vidikov. Informatorji so mi naštevati predvsem tradicionalno slovensko hrano. Niso se pojavile neke nenavadne stvari ali ni se recimo zgodilo, da bi burek prevzel tu funkcijo velikega S. Niso pa trdno prepričani, ko jih povprašam, ali je to res tipično slovensko in ponavadi vprašajo mene. Ko po spominu naštevajo hrano, je to tista, ki je bolj ali manj značilne za njegovo regijo. V povprečju vodijo kranjske klobase, kislo zelje in potica. Torej navajajo tradicionalne jedi in tipične kombinacije za njihovo regijo:

»O, jaz sem kuhala po naše. O, je, vedno stalno.No, bolj sem kuhala po italjansko koker po naše, ampak našo hrano, ne avstralsko. Like paštašuta, to je blo dva do trikrat na teden, restan krompir, šnici, kuhana govedna, juhe, em..potice, štrudle, jabolčni zavitki kak bi rekla po slovensko. Vse take stvari.To zdaj Avstralci strašno imajo radi. Oni so se več naučil naše hrane. Polento.Gulaže...še danes kuham.« (I., št: 9)

Kranjska klobasa, kozarec rdečega vina, štruklji, kislo zelje, repa, špeh, ocvirki, žganci, žganci z ocvirki, potica, goveja juha z 'nudlci', prežganka, šnops, fižol, restan krompir, krompirjevi svaljki, krompirjeva solata, 'šnici', domači keksi, svinjska pečenka, štrudelj, ješpren, dušeno zelje, golaž in polenta, potica in hren in šunka in jajca, pečenka z zeljem, jota, kislata repa, so jedi, ki jih najpogosteje naštejejo. Mnogi slovensko hrano še zmeraj kuhajo (ali so jo dolgo časa) iz čisto pragmatičnih razlogov⁵², ker preprosto niso prenesli tuje kuhinje – dobesedno zaradi navajenosti želodca na domačo hrano. Včasih so kuhali slovensko, ker so tako znali in niso znali drugega, ne pa zaradi 'višjih' ciljev ohranjanja kulture, kot pravi informatorka:

« Najprvo sem jih skušala navaditi na najino hrano..in ata se je strašno buno. In potem sem začela kuhat dvakrat-eno kosilo za starše in eno kosilo za mene in za Helmuta. Potem ko sva se

⁵² Oziroma je ne kuhajo iz prav tako pragmatičnih razlogov in to takrat, ko bi to bilo pravzaprav zaželeno. 1.12.2002 je bila slovenska maša, kateri je sledil družabni del, tj. srečanje Slovencev in večerja v eni od restavracij, katere lastnica je Hrvatica, ki je bila dolga leta poročena s v skupnosti zelo priljubljenim Slovencem. In kar je bilo zame presenetljivo je, da ni bila postrežena niti ena tipično slovenska jed. Bolj kot to pa me je presenetilo dejstvo, da to nikogar od prisotnih Slovencev, razen mene, pravzaprav to sploh ni motilo. To, kar sem pravkar opisala, je opažanje znano kot 'negativna evidenca', ko »opazujemo tudi tisto, kar se ni zgodilo« (Weber, 1997: 50).

*pa ločla, sem pa kuhala za nas tri in začela z njima to delit, kar prej nisem...oče je Slovenec še in še. Trenutno si zaželi od časa do časa pržgane župe, če veš, kaj je to*⁵³ (I., št. 8)

Nekatere tipične jedi pripravijo ob praznikih:

»Či nimam jaz potico za božič, pa za velko noč, potico, šunko in hren, za mene ni božič. Za božič zjutraj jaz to morem met. A za velko noč moram met pa potico, hren, šunko in jajco. Jajca barvamo. Prej smo jih za svoje otroke, ko so bli mali, zdaj pa že za vnučka«. (I., št: 5)

Glede na to, da je na Tasmaniji precej mešanih zakonov, je razumljivo, da ima hrana v ohranjanju iz teh ali onih razlogov večji pomen, čeprav kot se je dalo razbrati, velikokrat zgolj iz pragmatičnih razlogov in na način, prilagojen avstralskemu⁵⁴.

5. 13. Stik s Slovenijo.

Zanimalo me je, kdaj in zakaj so se prvič vrnili na obisk v Slovenijo (s tistimi, ki so se v Slovenijo vrnili za vedno, nisem imela stika), koliko časa so ostali, kako ohranjajo stik s sorodniki in prijatelji danes, preko česa spremljajo dogajanje v Sloveniji (če sploh ga) in ali bi se želeli za vedno vrniti. V tem poglavju me torej ni zanimal ta prvi vidik, ki sem ga obdelala v poglavju o medsebojnem druženju, ampak drugi vidik, torej odnos Slovenci - Slovenija.

Med informatorji je kar nekaj takih, ki se v vseh teh letih niso niti enkrat vrnili nazaj (triije)⁵⁵.

Večina se je v Slovenijo vrnila prvič po 15-ih letih⁵⁶. V Sloveniji so informatorji na prvem obisku

⁵³Citirana informatorka ni edina, ki je imela občutek, da ne poznam določenih slovenskih stvari. Velikokrat se mi je dogajalo, da so mi recimo pripovedovali o tem, kako so se izselili in me vprašali za letnico nastanka Jugoslavije ali kaj podobnega zgolj zato, da so dokazali, da vedo o Sloveniji več kakor jaz. To me je na začetku prizadelo, a kot sem sčasoma ugotovila, ni bilo mišljeno osebno. Hoteli so reči, da Slovenci po svetu vedo več o Sloveniji kot mi, ki tam živimo. Južnič (1993: 169/ 170) pravi, da se posameznik «v pretiranem hotenju po takojšnji asimilaciji trudi, da bi bil čimbolj popoln v prevzemanju nove identitete. Pri tem pa zanemarja ali pa ne razume tistih povsem normalnih odstopanj do zamišljene in prav tako stereotipizirane identitete, ki dejansko kategorialno posplošitev rušijo v njenih posameznostih ali skozi posameznike /.../ striktnost ravnanja z načeli, za katere kak vnet tujec meni, da zagotavljajo nemoten in dokončen pristop v skupnost, ki ni njegova po rojstvu in v katero se je doselil, je včasih pravim domačinom celo 'nadležna'. Iritira pa še posebej skupnost, iz katere je izstopil. V tem smislu rek: Gori poturica od Turčina, kar pomeni, da bo tisti, ki se je 'poturčil', v svoji 'turški' gorečnosti striktnosti od tistih, ki jim 'turštva' ni treba dokazovati«. Le da gre v mojem primeru za Slovence, ki želijo biti 'bolj Slovenci' kot Slovenci v Sloveniji.

⁵⁴ Pred jedjo ne rečejo dober tek - gre za tipične avstralsko - angleško navade.

⁵⁵ Število obiskov Slovenije pa bistveno ne vpliva na njihovo vedenje o dogajanju v Sloveniji danes. Za ilustracijo naj navedem dva primera. Informatorka, ki je redno v stikih s prijatelji iz Slovenije, ki jo je tudi nekajkrat obiskala, me je vprašala ali imamo v Sloveniji številne dobrine, ki jih oni imajo tukaj in mi še posebej poudarila, da ljudje v Avstraliji jedo svež kruh vsak dan, da ženske kupujejo ogromno oblek, da se vsak dan tuširajo in da tukaj ni potrebe,

ostali povprečno 2-4 mesece. Odpravili so se z otroci, partnerji, večinoma obiskat še živeče sorodnike in svojo matično domovino pokazat novi družini.

Glede na starost mojih informatorjev, mnogi v Sloveniji nimajo več živih sorodnikov in je prav to velikokrat navajajo kot razlog, zakaj se ne bi vrnil:

«Zaj pa je za nas, ker smo že več kot pol življenja svojga tu ostali, je pa ži težko it nazaj tja, ker nimamo več kaj tam, zaj bi bli pa tujci tam.» (I., št: 5)

Ta izjava napeljuje na to, da se »teritorialna identifikacija vsekakor vedno prepleta z drugimi vezmi pripadnosti: sorodstvom, sosedstvom, prijateljstvom, skupnim jezikom (ali etničnostjo), pa seveda v modernem času tudi z narodnostjo« (Južnič, 1987: 293). In ker so si Slovenci tukaj ustvarili družino, poiskali prijatelje, se Slovenija kot dežela relativno oddaljena. Če in v primerih, ko temu ni tako, bi se vrnil:

«Či ne bi mel družine tle ja bi šel domov. Doma je doma. Ki si se rodil, si se rodil.» (I., št: 14)

O tem, kje in zakaj čutijo svojo pripadnost, dom, pa v naslednjem poglavju.

5. 14. Dom - Slovenija ali Avstralija?

Glede na to, da so moji informatorji več kot polovico svojega življenja preživeli v Avstraliji oziroma izven svoje rojstne dežele, me je zanimalo, kateri prostor danes doživljajo kot svoj dom in kakšen odnos imajo do njega. Ali jim dom predstavlja dežela, v kateri so se rodili ali dežela, v katero so se preselili in zakaj. In posledično, kako to vpliva na njihovo opredeljevanje identitete-se štejejo med Slovence ali Avstralce?

Doživljanje prostora je namreč družbeno in kulturno utemeljena kategorija. Človek se z nekim prostorom identificira kot posameznik in kot član neke skupnosti in ga poimenuje dom, domačija, domovina. Gre za občutek pripadnosti ali 'identifikacijsko' orientacijo, ki se pogosto kaže v zelo čustvenem odzivu posameznika (prim. Južnič, 1987: 287/ 292). Zato človek »žaluje za

da sem lačna. Njen brat, ki pa se ni vrnil niti enkrat, je svoje nesprenjanje dogajanja pokazal s tem, ko me je vprašal, ali Maribor danes spada pod Slovenijo ali ne (kot že tolikokrat so vprašanja, ki so jih postavljali meni, tudi tokrat razkrila veliko o njih samih).

Sicer pa politično, ekonomsko, kulturno dogajanje v Sloveniji spremljajo preko publikacij, na katere so naročeni. Največkrat je ali pa je to bila revija Rodna gruda. Dogajanje spremljajo tudi preko slovenskega radijskega in televizijskega program na postaji SBS. V novejšem času pa tudi preko interneta.

⁵⁶ Po letu 1962 so bile meje ponovno odprte.

prostorom, ki mu je dal občutek domačnosti. Je lahko nostalgičen, žaluje za takim krajem« (Južnič, 1987: 293).

Ne glede na to, da je za posameznika »skorajda nemogoče, da bi bil etnično razdeljen in imel kako dvojno etnično identiteto« (Južnič, 1993: 269), se v izjavah mojih informatorjev prav takšna samoopredelitev velikokrat pojavi:

« Zavisil kakšne stvari se dogajajo okoli mene. Em..včasih sem več Slovenec kot pa Avstralc, včasih sem več Avstralc kot pa Slovenec. Če me tle najezijo, pol sn Slovenec. Če pa doma kakšne bedarije berem, pa če vidim kako se ljudje izmed sebe štrajtajo, pa obnašajo, pol pa sploh nočem s tem nič met. No, ja, če bi zares govoru, kak občutim, mislim da bom zmeraj Slovenec. Ker ni važno kok si dolgo tuki v Avstraliji, oni ne bojo nobenga prevzel na sebe ko da je Avstralc. Zato pa, kar se mene tiče, po srcu sn Slovenec, vse drugo sem pa Avstralc. Js Slovenije ne bom nkol pozabu, to ni mogoče za mene...« (I., št: 6)

Kot ugotavljajo tudi drugi raziskovalci (prim. Čebulj-Sajko, 2000: 85) je položaj izseljenca v tem primeru poseben in se kljub vsemu približuje možnostim dvojne identitete, ki je posledica bivanja tam in tukaj. Le da je 'tam' ne le prostorsko, ampak tudi časovno oddaljena kategorija, 'tukaj' pa je dobesedno tukaj in sedaj⁵⁷. In zato v njihovih predstavah funkcionira kot neke vrste drugi dom. *»Tam, kjer si se rodil, je to, kar te spominja na mladost, na mamo, na osnovno šolo, prva ljubezen. To so te stvari, ki so vezane na tisti konec. Tukaj pa je mož, družina, novi prijatelji. Jaz imam dve domovini in obe imaš rad. Eno zaradi tega, drugo zaradi tega, ker ti je drugi dom dala, ker je bla strašno dobra, topla, ko si si ustvarjal novo pot. Tle se čisto počutim doma...si eden od njih...kadar grem v Slovenijo na obisk, sem tujec, razen v moji hiši in pri moji sosedu. Tle me vsi poznajo, kamorkoli grem. Doma me ne poznajo, razen v moji hiši. To se pravi, tam sem en tuj človek, tu pa domač...ampak jaz sem bolj tak tip, da sem svetovljanski človek. Kamorkol me daš, jaz se privadim.« (I., št: 12)*

⁵⁷ Na vprašanje, zakaj ne gredo večkrat v Slovenijo, so mi mnogi odgovorili, da je 'tako zelo daleč'. Kot pa sem že omenila, je razdalja družbeno in kulturno utemeljena kategorija. In v danem primeru mojih Slovencev 'zelo daleč' z drugimi besedami pravzaprav pomeni, da jim je tuja, kajti »blizu je pojem za daljavo, je pa tudi pojem za pristnost, domačnost. 'Kar je daleč', je tuje. Blizu so nam tisti, ki so nam podobni, ki se enako vedejo, enako govorijo, daleč so tisti, ki se od nas razlikujejo. Tako smo spet pri antropološkem pojmovanju tujosti kot različnosti« (Južnič, 1987: 286).

Posamezniki pa lahko razvijejo tudi drugačen odnos do lastne pripadnosti. Po eni strani, kot se iz zgoraj navedenih primerov da razbrati, se opredeljujejo kot ljudje z dvema domovinama, po drugi strani pa niso redki tisti, ki se opredeljujejo kot ljudje brez specifične domovine, kot preprosto pove informator:

«Jas sn prišu do zaključka, da je pravzaprav moj dom tam, kjer je moj klobuk.» (I., št: 2)

Kozmopolitizem kot obliko nadidentitete »lahko razumemo vsaj na dva načina. Prvič kot zanikanje lastne etnične identitete ali izkoreninjenost, ko posameznik 'izgubi' občutek o nacionalni pripadnosti. V tem primeru ne pride do nikakršne kompenzacije 'izgubljenega'.

Odrekanje, zanikanje lastnih korenin je značilno za tovrstni kozmopolitizem« (Lukšič-Hacin, 1995: 160). In nemalo prav takšnih primerov sem našla tudi med Slovenci na Tasmaniji:

«Slovenija je za mene ravno tako kot Italija ali Francija, dežela, v kateri sem živela, v deželi, v kateri sn mela lepe in slabe trenutke, ampak nič več. Ne čutim se, kot da bi bla res moja domovina al moja rodna gruda, kjer sem se rodila in vse to. Je blo pač naključje, da sem se rodila v tistem kraju. Lahko bi se rodila kjerkoli drugje...jaz se nisem priselila. Jaz potujem. In še nisem nehala In kje bom čez 10 let nimam pojma. Vem pa, da so dežele, v katerih sem ljubila, se učila, spoznavala, moje domovine.» (I., št: 8)

Primeri kažejo tudi na to, da je pripadnost 'eni grudi' zamenjala pripadnost svetu, zemlji, večim domovinam. Občutek pripadnosti pa je vendarle nujen, saj je »vsakomer je dodeljen prostor, ki ga identificira, izjeme pa so v posebnem smislu izkoreninjenci⁵⁸. Taki morajo vselej poiskati določeno kompenzacijo in če je ne najdejo, se utegne zgoditi, da je njihova identiteta vedno pomanjkljiva« (Južnič, 1993: 146). Kompenzacija je lahko tudi prizadevanje po pripadnosti 'nečemu večjemu', kar nato zmaga nad zvestobo 'koreninam' (prim. Zalokar, 1991: 28).

Seveda pa s temi opredelitvami še zdaleč niso izčrpane vse možnosti, dejanske in hipotetične. Tako so za razliko od zgoraj navedenih primerov, kjer se posamezniki opredeljujejo kot posamezniki z dvema ali kot posamezniki brez domovine, neredki tudi primeri jasne odločitve po pripadnosti:

⁵⁸ Kako točen je pravzaprav izraz 'izkoreninjenost' se vidi tudi iz izjave te informatorke »To, da sem Slovenka mi ne pomeni nič družga kot da sem ena presajena oseba. Lahko bi bla Italjanka, lahko bi bla Norvežanka, ki se je preselila iz ene zemlje v drugo. Ki se je izrula iz stare Evrope, ki je precej trudna, obrabljena, spakirana in polirana v primarno, bolj mlado deželo....ko pridem s kakega potovanja nazaj na Tasmanijo, se počutim kot da grem domov.« (I., št: 12)

«Kaj mi bo pomenla Slovenija, ko nisn že tuk časa tam. Jas sem zdej tukej. Jas sen se odloču takrat, da grem...jst mam rad Slovenijo, ali dobre izkušnje iz Slovenije nimam nobene. Tukej sem doma...za mene Slovenija samo dala da sn se rodil. Od 7 lejta men ni nč dala..mene so Nemci komandirali, učili oni.» (I., št: 7)

Zanimivo pa je tudi , kakšne besede in izraze izberejo informatorji, ko morajo opisati svoj odnos do Slovenije. Ta je, tako kot do slovenskega jezika, sentimentalen:

»Moja domovina bo vedno Slovenija. To je resnica. Moje srce, Slovenija zmeram živi u mojemu srcu. To ni, nikoli ne bom zgubo. V srcu. Seveda tu pa živim, pa delam tukaj. Je pa moj drugi dom. Ne pa prvi.« (I., št: 10) Ali pa takole:

»Dom je vedno tam, ki se rodiš. Nikol ne pozabiš. In svojega jezika, s kerim si se rodil, nikol ne pozabiš...Avstralija mi pomeni mal boljše življenje ko bi ga mela doma. Moj novi dom, a sort of it.« (I., št: 5)

Poleg navedenih izrazov, pa je pogost tudi naslednji opis:

«Smo ponosna, da smo Slovenci. Da sma oba. Če ne bi ponosni bli, ne bi šli domu.⁵⁹ Jaz bi ž prej šoul, pa sem se bal...Tasmanija se meni vidi ko Slovenija tuki. So hribi. Zdaj sem pa doma, mislim, ko pridem v Tasmanijo.» (I., št. 13)

Gre za izraz 'biti ponosen', pri čemer se nehote porodi vprašanje, kako je posameznik lahko ponosen na nekaj, za kar nima zaslug (kraja rojstva namreč ne izbira sam). Razen, če meni, da je zaradi situacije, ko živi daleč od rojstnega kraja, pravzaprav njegova odločitev, ali ohrani slovenstvo ali ne, ali 'vidi' v tasmanskih hribih podobo slovenskih hribov ali ne itd. In lahko predpostavim, da se izraz 'biti ponosen' nanaša na biti ponosen na odločitev, da se ohrani nekaj, kar je bilo 'podedovano', kot neke vrste socialna dediščina:

» Domovina je tam, kjer se človek rodi. Jaz mislim, da morate pitati naturo zakaj, ker ja ne vem. Tak je človek napravljen. Vi morate ustvariti dost stvari, jaz sem precej uspel v delu,ta dobro živel, vse...ampak da bi se to doma zgodilo, bi dost več pomenlo. Ljudje te znajo, drugače te ocenijo.« (I., št. 1) Ali morda še najbolj nazoren opis:

»Kri je še vedno slovenska kri in korenike so še vedno tam in še vedno se počutim, da sn Slovenc, ampak spoštujem avstraljansko državo.« (I., št. 17)

⁵⁹ Mišljeno je 'domov na obisk' in ne vrnitev domov.

Takšno razmišljanje me napeljuje na to, da se posamezniki vendarle zavedajo te dediščine, te socialne določenosti, ki ni, kot sem že v uvodu povedala, nič manj določujoča kot biološka dediščina. Na kar nakazuje tudi zgoraj navedena primerjava o tem.

6. Zaključek

O slovenskem nacionalnem karakterju je napisanih mnogo študij. Večina jih obravnava življenje, navade, običaje, skratka slovensko kulturo na slovenskem etničnem ozemlju. V zadnjih nekaj desetletjih pa se je pospešeno razmahnilo tudi raziskovanje Slovencev, ki živijo po svetu, tudi na področju antropologije, sociologije, etnologije, ki izhajajo iz precej sorodnih temeljev preučevanja. Prav ta raziskovalna dela so meni služila za osnovo interpretacij podatkov, ki sem jih zbrala na terenskem delu med slovenskimi izseljenci na avstralski Tasmaniji.

Posamezniki, ki so se pred skoraj pol stoletja iz teh ali onih razlogov naselili na Tasmanijo, danes predstavljajo starostno zelo homogeno skupino, katere člani se med seboj poznajo, a se v večini primerov ne družijo. Svoje etnične pripadnosti danes ne potrjujejo na način, kot so jo še pred desetimi leti – z obešanjem zastave, šivanjem narodnih noš, petjem slovenskih pesmi v cerkvi. Vendar bi bilo zavajajoče misliti, da se je v teh letih njihov odnos spremenil. Dejstvo je, da se ti posamezniki že od vsega začetka niso opredeljevali v odnosu do drugih posameznikov, temveč se je opredelitev preselila na simbolno raven. Tudi družili se niso med seboj, čemur je botrovalo manjše število Slovencev kot drugod v Avstraliji. In tako so se v kulturo na Tasmaniji vključevali vsak po svoje. V večini primerov so si ustvarili družino s partnerjem, ki ni bil slovenskega porekla. Ohranili so simbolno vez z domovino, preko branja časopisov, stikov s sorodniki spremljali dogajanje, ampak dejansko živeli na Tasmaniji. Ki pa jim je takšno vključitev tudi omogočala, saj ni bila sovražno nastrojena do priseljencev. Čez leta, ko so se Slovenci bolj ali manj naključno srečali med seboj, je pravzaprav različna stopnja njihove vključenosti in različnost njihovega simbolnega odnosa do domovine pripeljala do tega, da je med njimi prihajajo do sporov. Začetni evforiji, poskusu ustanovitve društva in še nekaterih drugih institucij, je sledilo razočaranje. Tako danes živijo vsak zase.

Ker ni dotoka novih priseljencev, sedanja skupina pa je podvržena biološkemu staranju, njihovi potomci pa ne govorijo slovenskega jezika, ne poznajo slovenske glasbe, slovenske hrane, slovenske kulture, lahko z veliko verjetnostjo trdim, da Slovencev na Tasmaniji v naslednjih manj kot 50-ih letih ne bo več. V tem delu Avstralije se slovenska kultura kot taka ne bo ohranjala, saj kultura kljub vsemu lahko živi le, če fizično obstajajo posamezniki kot njeni predstavniki. Če jih ni, to ni mogoče. Menim, da je na Tasmaniji zelo malo možnosti, da se

ohrani slovenska kultura. Zdi pa se, da je študija, kot je moja, potrebna, saj dokumentira stanje v času, ko so Slovenci še naseljevali Tasmanijo.

To so bili 'moji' Slovenci na Tasmaniji. O Slovencih na Tasmaniji je Richard Flanagan napisal roman z naslovom *The sound of one hand clapping*. Po njem so posneli tudi film. Hkrati je usodo ene od mojih informatork, poimenovani Blanka, ki sta jo klic tujine in stiska v domovini pognala v Avstralijo, opisal Pavle Zidar v romanu *Črn trn*. Vsak jih 'vidi' na svoj način in kot pravijo, ni napačnih perspektiv, so le pomanjkljive in vsaki manjka tisti zorni kot, s katerega bi situacijo pojasnila druga. Jaz se želela prikazati njihov pogled na svet. V bistvu sem prikazala svoj pogled na njihov pogled na svet. Njihove misli in besede sem interpretirala tako kot sem jih. In kot veste, lahko bi jih interpretirala popolnoma drugače.

7. Seznam tabel

7.1. Tabela 1: seznam informatorjev na Tasmaniji

Tabela 1: Seznam informatorjev na Tasmaniji⁶⁰

Ime in priimek	Oznaka pogovora	Datum pogovora	Kraj in čas rojstva	Leto prihoda v Avstralijo	Leto naselitve na Tasmaniji
Božidar Štiberč	št. 1	3.12.2002	1935, Murski vrh pri Radencih	1957	1957
Viktor Semelbauer	št. 2	8.12.2002	1933, Ravne na Koroškem	1956	1956
Jernej Bajželj	št. 3	26.11.2002	1930, Stražišče pri Kranju	1949	1951
Franc Špeglič	št. 4	27.11.2002	1935, Celje	1956	?
Rozina Golež	št. 5	30.11.2002	1945, Rebelčja vas pri Ptujju	1965	1974
Milan Mihelčič	št. 6	12.12.2002	1948, Zagorje ob Savi	1965	?
Anton Ambrož	št. 7	9.12.2002	1926, Loški potok	1949	1949
Danijela Hliš	št. 8	19.11.2002	1949, Šoštanj	1974, 79,	1990

⁶⁰ Ponekod manjkajo določeni podatki, ki jih nisem dobila ali zaradi tega, ker jih niso želeli dati ali zaradi tega, ker sem jih kje založila. Vendar pa menim, da za naravo raziskave kot je ta, kvantitativni podatki niso bistveni, in mi več pove podatke, da nekdo ni želel povedati letnice rojstva kot če bi letnico rojstva imela navedeno. Antropologija je tako ali drugače bolj naklonjena zastavljanju vprašanj kot iskanju odgovorov nanje.

Marija Maurič	št. 9	3.12.2002	1938, Sv.Peter na Medvedovem sedlu, okolica Celja	1959	1959
Zvonko Gordon	št. 10	26.11.2002	?, Muta	1957	1957
Ana Cenin	št. 11	8.12.2002	1936, Brege Leskovec pri KK	1957	1957
Anka Makovec	št. 12	28.11.2002	1938, Ručinj	1962	1981
Ivan Cenin	št. 13	8.12.2002	1926, Boršt pri Cerkljah	1954	1954
Toni Železnik	št. 14	18.11.2002		1961	1961
Jože Pecelj	št. 15	5.12.2002	?, ?.	?	1966
Marjan Faletič	št. 16	7.12.2002	1941, ?	1971	1971
Marjan Klemenčič	št. 17	4.12.2002	1935, Šentviška gora pri Tolminu	1956	1956
Janez Poženelj	št. 18	26.11.2002	1929, Stražišče pri Kranju	?	?
Franc Perko	št. 19	26.11.2002	1931, Dobrunje	1949	1952
Alojz Robnik	št. 20	15.12.2002	1934, Solčava	1956	?
Anton Smolej	št. 21	7.12.2002	1930, Slovenski Javornik pri Jesenicah	?	?
Vida Mucha	št. 22	15.11.2002	1930, Žiri	1951	1951
Miran Mlinar	št. 23	16.11.2002	1933, Mirna peč pri Žireh	1951	1951
Agata Hliš	št. 24	14.11.2002	1970 Slovenj Gradec	1992	1992
Dušan Hliš	št. 25	14.11.2002	Slovenj Gradec	1992	1992
Angela Umek	št. 26	4.12.2002	1932, Knežak	1957	1957
Jožef Zorč	št. 27	4.12.2002	1932, vas Soča	1956	1956

Janez Golež	št. 28	30.11.2002	1943, okolica Celja	?	?
Mihaela Semelbauer	št.29	8.12.2002	1928, Gotenica pri Kočevju	1959	1959
Jože Ambrož	št. 30	2.12.2002	1925, Kočevje	1959	1959
Pepca Laharnar	št. 31	2.12.2002	1929,?	1961	?
Terezija Ferenc	št. 32	2.12.2002	1928, Benedikt pri Ptuju	?	1957

7.2. Tabela 2: Seznam tujih informatorjev na Tasmaniji

Tabela 2: Seznam tujih informatorjev na Tasmaniji

Ime in priimek	Oznaka pogovora	Datum pogovora	Status	
Jessie Ambrož	št. 7a	11.12.2002	Soproga Slovenca	
Richard Flanagan	št. 21a	13.12.2002	Avtor knjige o Slovencih na Tasmaniji	

7.3. Tabela 3: Seznam informatorjev na Novi Zelandiji

Tabela 3: Seznam informatorjev na Novi Zelandiji⁶¹

Ime in priimek	Oznaka pogovora	Datum pogovora		
Andrej Vadjal	1a	26.11.2003		
Jože Mišica	2a	26.11.2003		

⁶¹ Podatki so v tej tabeli precej bolj skopi kot za Slovence na Tasmaniji, saj so mi Slovenci na Novi Zelandiji služili zgolj za ilustracijo na posameznih mestih.

Stane	3a	3.1.2003		
Angelca	4a	3.1.2003		
Milan Brisnik	5a	4.1.2003		
Vida Watson	6a	5.1.2003		
Denis Orel	7a	6.1.2003		
Lojze Paljk	8a	26.11.2002		
Mirko Toporiš	9a	21.12.2002		
Janez Babnik	10a	27.12.2002		
Roman Novak	11a	28.12.2002		
Olga Bučan	12a	13.1.2003		

8. Literatura in viri

Monografske publikacije:

- Bučar, Bojko, Šabič, Zlatko, Brglez Milan (2000): Navodila za pisanje: seminarske naloge in diplomska dela. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Čebulj-Sajko, Breda (2000): Razpotja izseljencev. Založba ZRC, Ljubljana.
- Čebulj-Sajko, Breda (1999): Etnologija in izseljenstvo. Slovensko etnološko društvo, Ljubljana.
- Flanagan, Richard (1997): The sound of one hand clapping. Picador. Pan Macmillan, Australia.
- Gell, Alfred (2001): Antropologija časa. Študentska založba, Ljubljana.
- Godina, Vesna (1998): Izbrana poglavja iz zgodovine antropoloških teorij. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Južnič, Stane (1987): Antropologija. Državna založba Slovenije, Ljubljana.
- Južnič, Stane (1993): Identiteta. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Južnič, Stane (1983): Lingvistična antropologija. Dopisna delavska univerza Univerzum, Ljubljana.
- Južnič, Stane (1989): Politična kultura. Založba obzorja Maribor, Maribor.
- Klinar, Peter (1976): Mednarodne migracije. Založba obzorja Maribor, Maribor.
- Lukšič-Hacin, Marina (1995): Ko tujina postane dom. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- Lukšič-Hacin, Marina (1999): Multikulturalizem. Zrc Sazu, Ljubljana.
- Šabec, Nada (1995): Half pa pu. Škuc, Ljubljana.
- Šterk, Karmen (1998): O težavah z mano. Scripta, Ljubljana.
- Zalokar, Jurij (1991): Mavrična kača. Didakta, Radovljica.
- Zidar, Pavle (1977): Črn trn. Lipa, Koper.
- Zupančič, Jernej (1999): Slovenci v Avstriji. Inštitut za geografijo, Ljubljana.

Viri dostopni na medmrežju:

- Department of Immigration and Multicultural and Indigenous Affairs (2003): The people of Australia. Statistics from the 2001 census. Commonwealth of Australia. Podatki na naslovu: <http://www.immi.gov.au/statistics/infosummary/textversion/fry.htm> (19.01.2004).

The Australian People. An Encyclopedia of the Nation. It is People and their origins. Cambridge Press. Publikacija dostopna na naslovu:

[http:// www.immi.gov.au/research/publications/people_of_australia.pdf](http://www.immi.gov.au/research/publications/people_of_australia.pdf) (19.01.2004).

[http:// www.dpac.tas.gov.au/2001census/divisions/multitas/publications/the people of tasmania.pdf](http://www.dpac.tas.gov.au/2001census/divisions/multitas/publications/the_people_of_tasmania.pdf) (19.01.2004).

9. Priloge

9.1. Vprašalnik

Prosim odgovorite na naslednja vprašanja. Če je ponekod manj prostora, prosim izkoristite prostor ob strani ali na hrbtni strani lista. Hvala, ker ste si vzeli čas za vprašalnik.

1. Osebni podatki

Ime

Naslov in telefonska številka

Kraj in datum rojstva

Narodnost

Zakonski stan

Izobrazba

Poklic in mesto zaposlitve (če ste upokojeni, navedite zadnjo zaposlitev)

2. Priselitev na Tasmanijo

Leto priselitve na Tasmanijo in dolžina bivanja?

Razlog za priselitev na Tasmanijo (kako to, da ravno sem)

Predsodki, ki ste jih imeli? Kako so se spremenili?

Ali se je, razen Vas, preselil na Tasmanijo še kak drug član Vaše družine oz. sorodnik?

Ali ste načrtovali, si želeli, da bi se vrnil v stari kraj?

Kdo je bil Vaš prvi kontakt na Tasmaniji?

Kje ste se naselili takoj po prihodu?

3. Jezik

Ali ste znali angleško, ko ste prispeli na Tasmanijo?

Če niste, kje in kako ste se naučili angleščine?

Kateri jezik ste govorili doma v tistem času in ali se je to od takrat spremenilo?

V katerem jeziku se lažje izražate in zakaj?

V katerih okoljih najbolj pogosto govorite slovensko in s kom?

Se spomnite kakšnih slovenskih besed/ izrazov/ šal/ rekov, ki se večkrat uporabljajo v Vašem domu?

Kako pomembno je po Vašem mnenju, da Slovenci na Tasmaniji ohranijo svoj materni jezik?

Navedite razloge

Iz kakšnih razlogov je za tasmanske Slovence koristno, če znajo slovensko?

4. Družina in sorodstvo

Kakšen je Vaš zakonski stan?

Ali je Vaš zakonec slovenskega porekla? Če ni, navedite poreklo

Navedite osebna imena otrok, če jih imate

Ali Vaši otroci govorijo/ berejo/ pišejo slovensko?

Kje in kako so se naučili slovenščine?

Ali imajo vaši otroci prijatelje slovenskega porekla?

Ali imate sorodnike v Sloveniji?

Če jih imate, kje in koliko?

Kako pogosti so Vaši stiki?

5. Družabno življenje

Ali mislite, da imate več slovenskih ali neslovenskih prijateljev?

Kako pogosto se dobite s svojimi slovenskimi prijatelji? Kako komunicirate (tudi preko računalnika) ?

Ali imate slovenske sosedje?

Kako blizu ste si z njimi?

6. Društva

Ali obstaja slovensko društvo na Tasmaniji?

Ali ste član katere slovenskih organizacij v Avstraliji?

Katerih in kako dolgo?

Če niste član ali kako drugače sodelujete pri slovenskih prireditvah?

Ali ste naročeni na kakšne slovenske publikacije?

Ali berete časopise, knjige, drugi material, ki izhajaja v Sloveniji?

Ali spremljate politično dogajanje v Sloveniji?

Spremljate dogajanje v Sloveniji nasploh?

Katerega nedavnega dogodka se spomnite?

7. Razno

Kdaj ste vi, vaši bližnji, nazadnje obiskali Slovenijo?

Ali načrtujete podoben obisk?

Ali se držite kakšnih slovenskih običajev? Katerih? Prosim opišite!

Ali veste koliko Slovencev živi na Tasmaniji? V Avstraliji nasploh? Na sosednjih otokih?

Kaj Vam pomeni biti Slovenec/ Slovenka?

Ali se je Vaš pogled na narodno dediščino in na ohranitev slovenskega jezika tekom let spreminjal? Kako?

Kaj mislite o mešanju obeh jezikov?

Kakšno glasbo poslušate – slovensko ali angleško?

Kakšne knjige berete?

Če imate živali, kako ste jih poimenovali?

Kako Vas sprejemajo domačini?

Ali so vedeli, kje je Slovenija?

Kakšno darilo bi nekomu poklonili kot slovensko?

Kaj bi označili kot tipično slovensko jed?

Vir: prirejeno po Šabec (1995: 265- 272).

9.2. Zvočni arhiv

Radijske kasete s posnetimi intervjuji so dostopne po potrebi.

9.3. Dnevniški zapiski in fotografski material

Dnevniški zapiski so tako kot fotografije spravljani na disketi in po potrebi dostopni na vpogled.

